

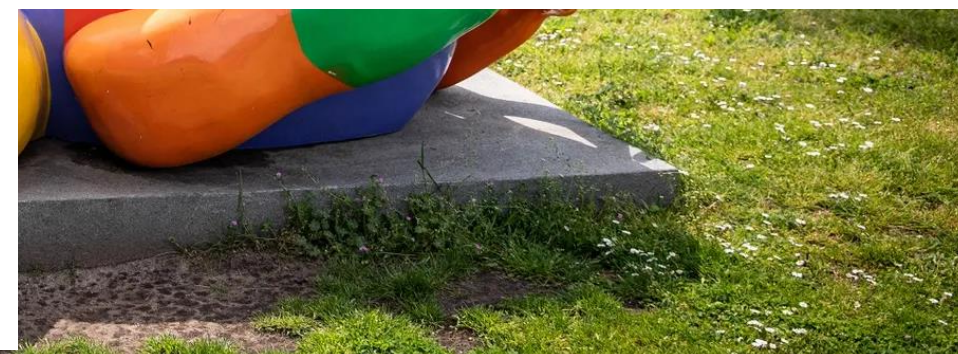
- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Accountantsverslag 2023

Gemeente Ede

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.
15 mei 2024

Afbeelding: www.bezoek-ed.nl

 Aanbiedingsbrief Onze kernboodschappen Onze conclusies Ontwikkelingen 2023 Jaarverslag Jaarrekening Vooruitblik Onze samenwerking Bijlagen

Aanbiedingsbrief

Gemeente Ede
T.a.v. raad en college van burgemeester en wethouders
Raadhuisplein 1
6711 DD EDE

15 mei 2024

Referentie: NLE00025448.1.1

Geachte leden van de raad en het college,

Hierbij bieden wij u ons accountantsverslag aan dat wij hebben opgesteld in het kader van onze controle op de jaarrekening 2023 van de gemeente Ede. We hebben onze controle uitgevoerd in overeenstemming met ons controleplan van 13 december 2023.

Dit accountantsverslag gaat in op de belangrijkste bevindingen uit onze controle. Deze bevindingen zijn openlijk en constructief besproken met de ambtelijke organisatie en de portefeuillehouder financiën.

We hebben de inhoud van dit verslag besproken tijdens de vergadering met de auditcommissie op 18 april 2024. Mocht u nog vragen hebben, aarzelt u dan niet om contact met ons op te nemen.

Wij zijn uiteraard graag bereid om de inhoud van deze rapportage nader toe te lichten.

Hoogachtend,
PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

S.J. Dul MSc RA
senior director

*PricewaterhouseCoopers Accountants N.V., Leonard Springerlaan 35, 9727 KB Groningen, Postbus 8060, 9702 KB Groningen
T: 088 792 00 50, F: 088 792 94 24, www.pwc.nl*

'PwC' is het merk waaronder PricewaterhouseCoopers Accountants N.V. (KvK 34180285), PricewaterhouseCoopers Belastingadviseurs N.V. (KvK 34180284), PricewaterhouseCoopers Advisory N.V. (KvK 34180287), PricewaterhouseCoopers Compliance Services B.V. (KvK 51414406), PricewaterhouseCoopers Pensions, Actuarial & Insurance Services B.V. (KvK 54226368), PricewaterhouseCoopers B.V. (KvK 34180289) en andere vennootschappen handelen en diensten verlenen. Op deze diensten zijn algemene voorwaarden van toepassing, waarin onder meer aansprakelijkheidsvoorwaarden zijn opgenomen. Op leveringen aan deze vennootschappen zijn algemene inkoopvoorwaarden van toepassing. Op www.pwc.nl treft u meer informatie over deze vennootschappen, waaronder deze algemene (inkoop)voorwaarden die ook zijn gedeponeerd bij de Kamer van Koophandel te Amsterdam.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen**
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Onze kernboodschappen

In dit hoofdstuk hebben we onze kernboodschappen samengevat.

01

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen**
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Onze kernboodschappen (1/2)

Een goedkeurende controleverklaring

Wij hebben onze accountantscontrole van de jaarrekening 2023 van de gemeente Ede afgerond. Wij verstrekken een goedkeurende controleverklaring op het aspect getrouwheid. Daarnaast verstrekken we ook een goedkeurend oordeel over de rechtmatigheid van de specifieke uitkeringen (SiSa-bijlage).

Voor het eerst maakt de rechtmatigheidsverantwoording deel uit van de jaarrekening

- Het college heeft een verantwoording over rechtmatigheid opgesteld in de jaarrekening. Hieruit blijkt dat de geconstateerde onrechtmatigheden met name betrekking hebben op de naleving van aanbestedingsrichtlijnen (€4,1 miljoen) en een overschrijding van de begroting (begrotingrechtmatigheid, €25,7 miljoen).
- Het college concludeert dat de baten, lasten en balansmutaties over 2023 niet rechtmatig tot stand zijn gekomen. Met name de nieuwe landelijke spelregels rondom begrotingsrechtmatigheid (wel meetellen als onrechtmatigheid van overschrijdingen programma's/investeringskredieten) hebben hiervoor gezorgd.
- De overschrijdingen van de baten en de onderschrijdingen van de lasten c.q. baten zijn in de jaarrekening toegelicht en voldoen daarmee aan het 'tijdig' melden conform de financiële verordening. Hiermee zijn deze afwijkingen van de begroting niet onrechtmatig.
- In de paragraaf 'Bedrijfsvoering' zijn de onrechtmatigheden boven de rapporteringsgrens van €250.000 adequaat toegelicht. De informatie in de paragraaf voldoet aan de vereisten.

- Onze conclusie is dat de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening een getrouw beeld biedt. Hiervoor hebben wij diverse controlewerkzaamheden verricht op het aspect rechtmatigheid. Hieruit zijn geen aanvullende bevindingen gekomen.

De onrechtmatige Europese aanbestedingen toegenomen van €2,0 miljoen naar €4,1 miljoen

Voorgaand jaar bleken er onrechtmatigheden naar aanleiding van de uitgevoerde interne controle op de naleving van (Europese) aanbestedingsrichtlijnen. Deze onrechtmatigheden komen deels voort uit vijf 'oude' opdrachten. Deze oude contracten leiden ook tot bestedingen (én dus onrechtmatigheden) in 2023. Voor twee van de vijf contracten wordt in 2024 een nieuwe aanbesteding opgestart, waarmee naar verwachting onrechtmatigheden worden opgelost. Daarnaast was er in 2023 sprake van twee nieuwe contracten die onrechtmatig waren. Eén daarvan heeft relatie met de opvang van vluchtelingen voor een bedrag van €2,2 miljoen.

Terugkoppeling op de door u benoemde specifieke thema's

Bij de uitvoering van onze controle kunt u specifieke thema's uit de gemeente Ede (speerpunten) benoemen, waarover u additioneel geïnformeerd wilt worden. Dit hebben we besproken met de auditcommissie op 7 december 2023.

- Speerpunt 1: hoe houdt de gemeente grip op de kosten rondom Jeugdzorg?
- Speerpunt 2: hoe gaat de gemeente om met duurzaamheid en duurzaamheidsverantwoording en hoe wordt duurzaamheid meegenomen in het inkoopbeleid?

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Onze kernboodschappen (2/2)

Het saldo van baten en lasten voor 2023 is €5,1 miljoen positief

Het resultaat voor reservemutaties over 2023 bedraagt €8,3 miljoen positief. Na reservemutaties komt het jaarresultaat uit op €5,1 miljoen positief. Dit resultaat zorgt voor stabiele financiële kengetallen per eind 2023. Het eigen vermogen is in 2023 gestegen met €8,3 miljoen van €171 miljoen naar €179 miljoen. Daardoor is de solvabiliteit gestegen van 33% naar 34%. De ratio weerstandsvermogen van 4,8 (2022: 4,0) is hoger dan bij de begroting 2023 (3,8). De benodigde weerstandscapaciteit is toegenomen (onder andere door de stijging van bouwkosten), maar ook de beschikbare weerstandscapaciteit is toegenomen door de stijging van het eigen vermogen.

Ondanks de goede financiële kengetallen bestaan op basis van de begroting financiële uitdagingen voor de jaren vanaf 2026. Dan is sprake van een begroting die structureel niet in evenwicht is, met name als gevolg van een verwachte korting op het gemeentefonds. Bij komende perspectiefnota's en programmabegrotingen zal worden bekeken in hoeverre ombuigingen nodig zijn. De VNG heeft aan het begin van 2024 aan gemeenten geadviseerd om richting de begroting voor 2025 ombuigingen voor te bereiden. Wij hebben begrepen dat de gemeente Ede zich hier in voorbereiding op de begroting 2025 ook op oriënteert.

Marktontwikkelingen hebben gevolgen voor waardering grondexploitaties

Stijgende bouwkosten, onzekerheden in de markt, stijgende rente en een overvol stroomnetwerk in Nederland kenmerken 2023. De gemeente Ede heeft over 2023 een negatief bedrijfsresultaat grondexploitaties van €6,5 miljoen behaald. Dit mede omdat de programmering voor bedrijventerreinen is uitgesteld naar 2029 als gevolg van de belemmeringen in het net (netcongestie). Wij kunnen instemmen met de waardering van de grondexploitaties in de jaarrekening 2023.

Er ligt een grote opgave om aan de ambities vanuit de omgevingsvisie te voldoen in een tijd waarin de bouw nog steeds vele belemmeringen kent. Deze opgave zal een aanzienlijk beslag leggen op de financiële middelen van de gemeente Ede. Met de Programma Begroting 2024-2027 heeft de raad €30 miljoen gereserveerd voor investeringen gerelateerd aan de uitvoering van de omgevingsvisie.

Ook in 2023 onzekerheden rondom prestatielevering in het sociaal domein

De gemeente Ede heeft een plan van aanpak opgesteld voor de controle van het sociaal domein, hierbij blijft de afhankelijkheid van derden groot. Om een tijdige afronding van de jaarrekening te kunnen waarborgen is de gemeente ook voor 2023 afhankelijk geweest van een tijdige indiening van de verantwoordingen op 1 april 2024, met name ten behoeve van het aspect prestatielevering. Uit de controle blijkt dat er voor in totaal € 6,1 miljoen (2022: € 6,3 miljoen) aan onzekerheden zijn, omdat de prestatielevering hiervan niet kon worden vastgesteld.

De informatiewaarde van het jaarverslag is voldoende

Wij hebben, op grond van de verkregen informatie in onze controle, vastgesteld dat de jaarrekening en het jaarverslag verenigbaar zijn. In het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) zijn diverse eisen opgenomen voor de vorm en inhoud van het jaarverslag. Wij hebben vastgesteld dat uw jaarverslag voldoet aan het BBV. De informatiewaarde van het jaarverslag is voldoende. Wel vinden we dat de informatie in programma's en paragrafen primair is gericht op activiteiten, minder op effecten. Ook kan de informatiewaarde van de paragrafen worden verbeterd (onder andere door meer inzicht te bieden in de risico's in de paragraaf 'Weerstandsvermogen').

Aanbiedingsbrief

Onze kernboodschappen

Onze conclusies

Onze conclusies

Rechtmatigheidsverantwoording

Speerpunten

Ontwikkelingen 2023

Jaarverslag

Jaarrekening

Vooruitblik

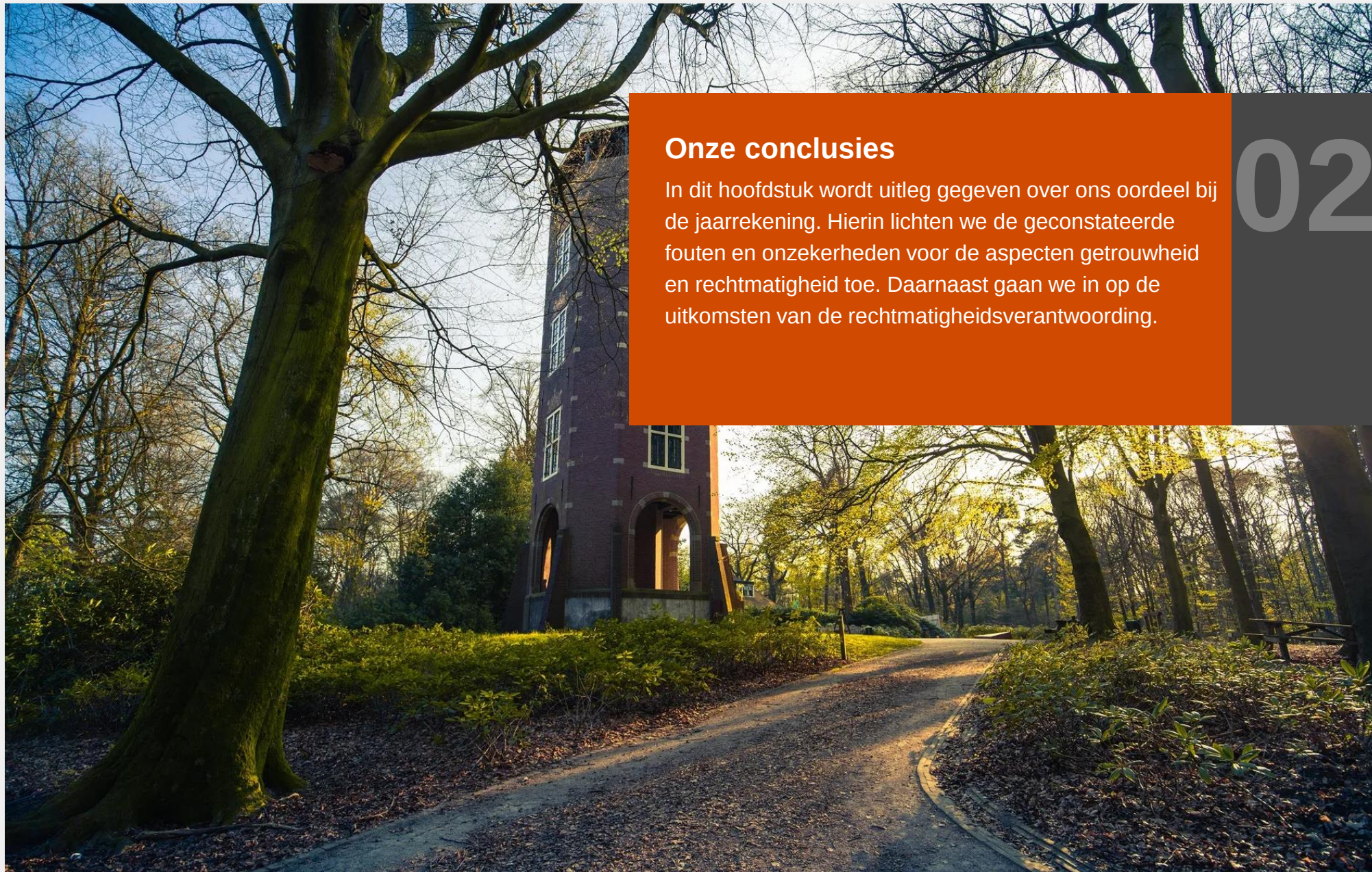
Onze samenwerking

Bijlagen

Onze conclusies

In dit hoofdstuk wordt uitleg gegeven over ons oordeel bij de jaarrekening. Hierin lichten we de geconstateerde fouten en onzekerheden voor de aspecten getrouwheid en rechtmatigheid toe. Daarnaast gaan we in op de uitkomsten van de rechtmatigheidsverantwoording.

02

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies

Onze conclusies

Rechtmatigheidsverantwoording

Speerpunten

⇌ Ontwikkelingen 2023

☰ Jaarverslag

~^ Jaarrekening

⚙ Vooruitblik

👤 Onze samenwerking

📁 Bijlagen

Onze conclusies

Een goedkeurende verklaring over uw jaarstukken 2023

Uw jaarrekening geeft een getrouw beeld

Wij hebben onze accountantscontrole van de jaarrekening 2023 van de gemeente Ede afgerond. Wij verstrekken een goedkeurende controleverklaring op het aspect getrouwheid. Daarnaast verstrekken we ook een goedkeurend oordeel over de rechtmatigheid van de specifieke uitkeringen (SiSa-bijlage).

Rechtmatigheid specifieke uitkeringen

Wij hebben in onze controleverklaring ook een goedkeurend oordeel verstrekt over de baten en lasten alsmede de balansmutaties met betrekking tot de specifieke uitkeringen (de zogenaamde [SiSa-bijlage](#)).

Fouten en onzekerheden geconstateerd in relatie tot getrouwheid

In totaliteit hebben we vier controleverschillen geconstateerd in relatie tot getrouwheid, die niet zijn gecorrigeerd. Deze hebben betrekking op een fout en twee onzekerheden in het sociaal domein. Daarnaast is sprake van een ongecorrigeerd controleverschil met betrekking tot een balanspost voor een specifieke uitkering. De overzichten van deze fouten en onzekerheden met betrekking tot getrouwheid worden [hier](#) getoond.

Overige informatie in uw jaarverslag is consistent met uw jaarrekening

Als accountants zijn wij ervoor verantwoordelijk dat wij in onze controleverklaring verslag uitbrengen over de overige informatie die in het jaarverslag is opgenomen. De overige informatie omvat het hoofdstuk algemeen, het hoofdstuk investeringsfonds, de programmaverantwoording, de paragrafen en de overige bijlagen. Wij hebben geen materiële inconsistenties, materiële onjuistheden en/of omissies opgemerkt in de informatie die op grond van het BBV moet worden verstrekt.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Onze conclusies

Rechtmatigheidsverantwoording

Speerpunten

Ontwikkelingen 2023

Jaarverslag

Jaarrekening

Vooruitblik

Onze samenwerking

Bijlagen

Overzicht van ongecorrigeerde fouten en onzekerheden met betrekking tot getrouwheid

De volgende geconstateerde afwijkingen met betrekking tot de ongecorrigeerde fouten en onzekerheden in relatie tot getrouwheid, boven de gestelde rapporteringstolerantie van €245.000. Het college heeft geconcludeerd dat het kwalitatieve en kwantitatieve effect niet materieel is.

#	Beschrijving	Jaarrekeningpost	Fouten	Onzekerheden
1	Subsidiabele bestedingen met betrekking tot specifieke uitkering ten onrechte niet in mindering gebracht op het ontvangen subsidiebedrag: de gemeente Ede heeft een specifieke uitkering ontvangen voor 'Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid' (CDOKE) van €6,3 miljoen voor de periode 2023-2025. Daarvan is €2,3 miljoen in 2023 ontvangen. De gemeente Ede heeft in dit kader €1,8 miljoen aan (subsidiabele) bestedingen gedaan en verantwoord in de jaarrekening én in de SiSa-bijlage. Deze subsidiabele bestedingen zijn echter grotendeels niet ten laste van het bevoorschotte subsidiebedrag verantwoord. De aangemaakte verplichting is eigenlijk €1,7 miljoen te hoog en zou dus moeten vrijvallen ten gunste van het resultaat. Het werkelijke resultaat van de gemeente Ede zou dus €1,7 miljoen hoger moeten zijn.	Overlopende passiva en baten	€1.678.000	0
		Subtotaal	€1.678.000	€0

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Onze conclusies

Rechtmatigheidsverantwoording

Speerpunten

⇌ Ontwikkelingen 2023

Jaarverslag

~ Jaarrekening

⚙ Vooruitblik

👤 Onze samenwerking

📁 Bijlagen

Overzicht van ongecorrigeerde fouten en onzekerheden met betrekking tot getrouwheid

De volgende geconstateerde afwijkingen met betrekking tot de ongecorrigeerde fouten en onzekerheden in relatie tot getrouwheid, boven de gestelde rapporteringstolerantie van €245.000. Het college heeft geconcludeerd dat het kwalitatieve en kwantitatieve effect niet materieel is.

#	Beschrijving	Jaarrekening-post	Fouten	Onzekerheden
2	Sociaal domein: uit de productieverantwoordingen van zorgleveranciers die zijn binnen gekomen in april en mei 2024 bleek dat de daadwerkelijk geleverde zorg hoger was dan de initieel ingeschatte zorg. Dit is gedeeltelijk niet gecorrigeerd in de definitieve jaarrekening waardoor het resultaat 'te hoog' is.	Sociaal Domein – Zorg in Natura	€410.000	€0
3	Sociaal domein: vanuit kleine zorgleveranciers worden geen productieverantwoordingen met controleverklaringen verkregen. Daarnaast is voor een beperkt aantal grote zorgleveranciers ook geen productieverantwoording met controleverklaring verkregen. Voor de kosten 2023 van deze leveranciers bestaat geen zekerheid over de prestatielevering.	Sociaal Domein – Zorg in Natura (prestatielevering)	€0	€4.230.000
4	Sociaal domein: de accountant van de SVB voert geen controles uit op het aspect prestatielevering. De gemeente heeft geen aanvullende werkzaamheden op dit aspect uitgevoerd. Daarom wordt de totale omvang van de PGB's aangemerkt als onzeker ten aanzien van het aspect prestatielevering.	Sociaal Domein – PGB's (prestatielevering)	€0	€1.868.000
Totaal			€2.088.000	€6.098.000

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Onze conclusies

Rechtmatigheidsverantwoording

Speerpunten

⇐ Ontwikkelingen 2023

Jaarverslag

Jaarrekening

Vooruitblik

Onze samenwerking

Bijlagen

Rechtmatigheidsverantwoording

Uw rechtmatigheidsverantwoording voldoet aan de vereisten

De gemeente heeft rechtmatigheidsverantwoording goed voorbereid

Met het begin van 2023 is voor gemeenten het nieuwe boekjaar gaan lopen en wordt de laatste stap in de vernieuwing van het BBV gezet. Het college van burgemeester en wethouders was al staatsrechtelijk en bestuurlijk verantwoordelijk voor de rechtmatigheid en legt vanaf deze jaarrekening voor het eerst zelfstandig verantwoording af over de financiële rechtmatigheid.

Waar voorheen een externe accountant een oordeel vormde over de rechtmatigheid en hierover verslag uitbracht, heeft het college nu zelf een rechtmatigheidsverantwoording opgenomen in de jaarrekening. In 2023 is de gemeente Ede actief bezig geweest met de inrichting van de rechtmatigheidsverantwoording.

Als uw accountant hebben wij de getrouwheid van de rechtmatigheidsverantwoording meegewogen in ons oordeel over de jaarrekening als geheel (indirect oordeel over de rechtmatigheid).

Rechtmatigheidsbevindingen overschrijden door de raad vastgestelde verantwoordingsgrens van €4,8 miljoen.

Op basis van onze werkzaamheden hebben wij de getrouwheid van uw rechtmatigheidsverantwoording vastgesteld en geconstateerd dat de toelichting toereikend is. Het college heeft onrechtmatigheden boven de verantwoordingsgrens van €4,8 miljoen geconstateerd. Hiermee is in de rechtmatigheidsverantwoording in de jaarrekening door het college geconcludeerd dat de in de jaarrekening 2023 verantwoorde baten, lasten en balansmutaties niet rechtmatig tot stand zijn gekomen binnen deze grens. De belangrijkste bevindingen betreffen hierbij de naleving van de (Europese) aanbestedingsrichtlijnen (€4,1 miljoen) en de overschrijdingen van de lasten per programma en investeringskredieten voor een bedrag van €25,7 miljoen (begrotingsrechtmatigheid).

In de paragraaf 'Bedrijfsvoering' is een nadere toelichting op de onrechtmatigheden opgenomen.

Rechtmatigheidsverantwoording is tot stand gekomen met name op basis van uitgevoerde VIC-werkzaamheden

Wij hebben inzicht verkregen op welke wijze de rechtmatigheidsverantwoording tot stand is gekomen. De gemeente Ede heeft hierbij een mix gehanteerd van enerzijds het uitvragen van onrechtmatigheden in de organisatie en anderzijds het uitvoeren van verbijzonderde interne controles (VIC-werkzaamheden). Als accountant hebben wij een controle verricht op de getrouwheid van de rechtmatigheidsverantwoording. Hiervoor hebben wij bij de gemeente Ede kennisgenomen van het VIC-plan en de uitgevoerde VIC-werkzaamheden en de algemene beheersingsmaatregelen. Om de getrouwheid van de rechtmatigheidsverantwoording vast te stellen hebben wij de volgende werkzaamheden uitgevoerd:

- We hebben vastgesteld dat de rechtmatigheidsverantwoording is opgesteld conform de kadernota rechtmatigheid 2023.
- We hebben vastgesteld dat de VIC-werkzaamheden conform het plan zijn uitgevoerd op de onderdelen van het voorwaardecriterium en/of detailwerkzaamheden op de juistheid en volledigheid van het begrotingscriterium en met betrekking tot Misbruik & Oneigenlijk gebruik (M&O).
- We hebben de gerapporteerde afwijkingen (fouten en onduidelijkheden) met de onderliggende administratie aangesloten.
- We hebben deelwaarnemingen uitgevoerd op het voorwaardencriterium en begrotingscriterium, en de inrichting M&O beoordeeld.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Onze conclusies

Rechtmatigheidsverantwoording

Speerpunten

Ontwikkelingen 2023

Jaarverslag

Jaarrekening

Vooruitblik

Onze samenwerking

Bijlagen

Rechtmatigheidsverantwoording

Uw rechtmatigheidsverantwoording voldoet aan de vereisten

De geconstateerde onrechtmatigheden zijn door de gemeente zelf geconstateerd en hebben betrekking op de naleving van aanbestedingsrichtlijnen (€4,1 miljoen) en overschrijding van de begroting (begrotingsrechtmatigheid, €25,7 miljoen).

Toelichting op voorwaarden criterium (aanbestedingen)

Voorgaand jaar bleken er onrechtmatigheden naar aanleiding van de uitgevoerde interne controle op de naleving van (Europese) aanbestedingsrichtlijnen. Deze onrechtmatigheden komen deels voort uit vijf 'oude' opdrachten. Deze oude contracten leiden ook tot bestedingen (én dus onrechtmatigheden) in 2023. Voor twee van de vijf contracten wordt in 2024 een nieuwe aanbesteding opgestart, waarmee naar verwachting onrechtmatigheden worden opgelost. Daarnaast is er in 2023 sprake van twee nieuwe contracten die onrechtmatig zijn.

Eén van de twee nieuwe contracten heeft betrekking op de opvang van vluchtelingen voor een bedrag van €2,2 miljoen. Eind 2022 heeft de gemeente Ede de opvang van ontheemden uit Oekraïne overgenomen van het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA). In eerste instantie is er voor gekozen om de opdracht van de zittende leverancier(s) van het COA door te zetten. Vervolgens heeft er een één op één gunning plaatsgevonden aan een lokale partij die deze opdracht op korte termijn kon starten tegen lagere lasten en met meer oog voor maatwerk. Door onzekerheid in de looptijd, omvang en vorm van de opvang is er niet gelijktijdig een Europese aanbestedingsprocedure gestart. Bij het één op één gunnen aan de nieuwe partij is een beroep gedaan op dwingende spoed. De opdracht van de zittende leverancier had, weliswaar tegen veel hogere lasten en tegen niet door de gemeente Ede opgestelde voorwaarden, door kunnen lopen.

Hierdoor valt het één op één gunnen van de opdracht niet binnen de wettelijke kaders van dwingende spoed. Dit betekent dat deze lasten als onrechtmatig aangemerkt moeten worden.

Toelichting op begrotingsrechtmatigheid

Het college concludeert dat de baten, lasten en balansmutaties over 2023 niet rechtmatig tot stand zijn gekomen. Met name de nieuwe landelijke spelregels rondom begrotingsrechtmatigheid (het wel meetellen overschrijdingen programma's/investeringskredieten) zorgen hiervoor. De overschrijdingen van de baten en de onderschrijdingen van de lasten c.q. baten zijn in de jaarrekening toegelicht en voldoen daarmee aan het 'tijdig' melden conform de financiële verordening. Hiermee zijn deze afwijkingen van de begroting niet onrechtmatig.

Beschrijving	Omvang x €1,0 miljoen
Overschrijding lasten programma's	€11,9
Overschrijding investeringsbudgetten (kredieten).	€13,8
Totale begrotingsonrechtmatigheid	€25,7
Totaal van de begrotingsonrechtmatigheden dat past binnen het vooraf vastgestelde beleid en daarmee vooraf als acceptabel is geïd	€25,6
Resterend saldo aan begrotingsonrechtmatigheden	€0,1

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Onze conclusies
- Rechtmatigheidsverantwoording

Speerpunten

Ontwikkelingen 2023

Jaarverslag

Jaarrekening

Vooruitblik

Onze samenwerking

Bijlagen

Speerpunten

Uw speerpunt rondom grip op de kosten van Jeugdzorg

Als raad kunt u ons speerpunten meegeven voor de controle. In de vergadering van de auditcommissie d.d. 7 december 2023 zijn de volgende speerpunten aan ons meegegeven:

- Hoe houdt de gemeente grip op de kosten rondom Jeugdzorg?
- Hoe gaat de gemeente om met duurzaamheid(sverantwoording) en hoe wordt duurzaamheid meegenomen in het inkoopbeleid?

Structureel grip houden op de kosten van Jeugdzorg

De gemeente Ede heeft de afgelopen jaren laten zien dat zij binnen het gestelde budget vanuit het Rijk voor jeugdzorg bleef. Vanuit een stevig visiedocument is het transformatieprogramma gestart en hierop is gestuurd vanuit de deelnemende gemeenten in de jeugdhulpregio Foodvalley. De gemeente Ede houdt grip op haar kosten voor de jeugdzorg door een continue proces van het verzamelen en analyseren van data, afkomstig van de zorgaanbieders.

Een dashboard geeft maandelijks inzicht in de realisatie van de kosten en waar deze uit voortkomen. Dit levert de input voor het recente plan van aanpak, waarin vier maatregelen opgenomen zijn om de kosten op korte termijn terug te dringen, nl:

- Strakker contractmanagement, waarbij kostenvermindering bij de zorgaanbieder centraal staat;
- Actieve regie, als blijkt dat de zorg minder effectief is, hierover in gesprek gaan;
- Actief inzetten op minder verwijzingen vanuit de huisarts, omdat deze doorgaans niet effectief zijn, en inzetten op meer verwijzingen vanuit de specialisten vanuit het lokale team toegang;
- Bieden van maatwerk voor problemen.

Tekort Jeugdhulp, Hervormingsagenda Jeugd en investering in de toekomst

De gemeente Ede zag net zoals andere gemeenten de kosten voor behandeling en begeleiding aan de jeugdigen in de gemeente Ede fors toenemen in 2023. Vandaar dat het budget Jeugdhulp is verhoogd voor 2023 en 2024. Jeugdhulptrajecten kennen meer uren/dagdelen en duren langer. Om hier meer grip op te krijgen wil de gemeente Ede extra investeren om meer actieve regie te voeren op deze trajecten binnen de toegangsteams, maar het wil ook de wachtlijsten oplossen. Daarnaast wil de gemeente Ede de verbinding tussen jeugdhulp en onderwijs versterken; er wordt kritisch gekeken naar de huisartsenroute en de inzet van de specialistische ondersteuners jeugd (SOJ). Ook is de gemeente Ede in continue gesprek met de zorgaanbieders over de beheersing van de zorgintensiteit en het kostenverloop. Deze maatregelen moeten in 2024 een deel van het tekort helpen terugdringen. Het is positief dat de gemeente Ede diverse maatregelen treft om meer grip te krijgen. Alleen de loon-prijscompensatie en de herijking van de tarieven door CAO-stijgingen worden structureel opgenomen in de begroting. Voor de lange termijn is er landelijk een Hervormingsagenda Jeugd opgesteld, waarmee in de komende vijf jaar wordt toegewerkt naar een duurzaam en beheersbaar stelsel. De Hervormingsagenda is niet vrijblijvend. De maatregelen in de agenda moeten landelijk gaan leiden tot een kostenbesparing van opgeteld ruim €1 miljard in 2028. Voor Ede zal dit een besparing van €6,5 miljoen moeten gaan opleveren op het budget voor maatwerkvoorzieningen jeugd. Voor een aantal maatregelen zijn ook investeringen nodig. Hiervoor worden rijksmiddelen beschikbaar gesteld in de algemene uitkering. Voor de gemeente Ede betekent dit tot 2028 dat vanuit de algemene middelen oplopend tot €1 miljoen beschikbaar gesteld wordt voor de Hervormingsagenda Jeugd.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Onze conclusies
- Rechtmatigheidsverantwoording
- Speerpunten**
- Ontwikkelingen 2023
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Speerpunten

Uw speerpunt rondom duurzaamheid(sverantwoording) en duurzaamheid in het inkoopbeleid

Ede Energieneutraal in 2050

De gemeente Ede heeft vanuit haar bestuursakkoord bestuurlijke doelen opgesteld om als gemeente energieneutraal te zijn in 2050. Hiermee sluit de gemeente Ede aan bij de landelijke klimaatdoelstellingen. De routekaart 'Ede Energieneutraal' geeft concrete maatregelen om aan deze opgave te voldoen.

Duurzaamheid is een breed onderwerp en raakt daarmee verschillende afdelingen binnen de gemeente, afhankelijk van het vraagstuk worden de activiteiten verticaal in de lijn belegd (zoals bij een kernactiviteit als afval) of programmatisch aangestuurd als het om bredere onderwerpen gaat zoals de energietransitie.

Verantwoording

In de reguliere P&C-cyclus wordt er gerapporteerd over verschillende beeld-, effect- en prestatie-indicatoren, zoals bijvoorbeeld het oordeel van de inwoners van de gemeente Ede over duurzaamheid, hernieuwbare elektriciteit uit zon en/of wind en het percentage groene auto's van het wagenpark in de gemeente Ede. Deze indicatoren geven inzicht op de realisatie van verschillende klimaatgerelateerde doelstellingen, maar dekken niet de volledige lading. Daarom rapporteert de gemeente Ede jaarlijks over de voortgang van haar klimaatdoelstellingen in de 'Duurzame Energiemonitor'. In deze rapportage wordt de kwalitatieve status van de voortgang op de bestuurlijke klimaatdoelen beschreven. Deze rapportage is breed toegankelijk en komt onder ander tot stand door inbreng van inwoners van de gemeente Ede. Kwalitatieve verhalen ter inspiratie zijn hier een voorbeeld van.

In de jaarverslaggeving komt het begrip duurzaamheid op een aantal plekken terug. Het gestructureerd rapporteren over duurzaamheid, maar ook thema's als ESG, SDG's en Brede Welvaart ontbreken in het jaarverslag.

Ambitie

De gemeente Ede heeft de ambitie om haar verantwoording over duurzaamheid (nog) meer in te richten in lijn met de landelijke richtlijnen uit het Klimaatakkoord, waarbij de CO2-uitstoot per sector een voorbeeld is. Hierdoor zullen de gemeenten onderling vergelijkbaar zijn en is de ambitie om in 2050 energieneutraal te zijn goed te meten. Het ontwerp van het monitoringssysteem is op dit moment in ontwikkeling, waarbij werkbaarheid, duidelijkheid, flexibiliteit en aantrekkelijkheid voor stakeholders belangrijke speerpunten zijn.

De uitkomst van dit systeem zal idealiter een dashboard worden, die niet alleen de realisatie op het gebied van de klimaatdoelstellingen laat zien, maar ook de impact van de nog te nemen maatregelen op het klimaat. Wij adviseren u daarbij om ook in het jaarverslag uitgebreider te rapporteren over elementen als ESG/SDG/Brede Welvaart

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Onze conclusies
- Rechtmatigheidsverantwoording

Speerpunten

⇌ Ontwikkelingen 2023

📄 Jaarverslag

📈 Jaarrekening

⚙️ Vooruitblik

👤 Onze samenwerking

📁 Bijlagen

Speerpunten

Uw speerpunt rondom duurzaamheid(sverantwoording) en duurzaamheid in het inkoopbeleid

Duurzaamheid in het inkoopbeleid nader uitgelicht

De gemeente Ede stimuleert duurzaamheid en circulaire economie door bij haar inkopen sociale, ecologische en economische aspecten in acht te nemen. Voorbeelden (zoals opgenomen in het inkoopbeleid) hiervan zijn duurzame energieproductie, energiebesparing, biodiversiteit etc. Het inkooptraject start bij de vakafdeling met een inkoopstartformulier, waarin aangegeven moet worden met welke duurzaamheidsaspecten rekening gehouden kan worden in het inkooptraject. De adviseurs van de afdeling inkoop hebben hierin een signalerende en adviserende rol. De interne bewustwording voor duurzaamheidsaspecten in het aanbestedings- en inkooptraject neemt toe. De gemeente Ede stelt op het gebied van duurzaamheid eisen aan haar leveranciers (onder andere *social return on investment*). Er wordt echter niet actief gemonitord op de naleving van de eisen. Daarbij zijn de registratie en rapportage over de realisatie van duurzaamheidseisen in de inkoop beperkt. Hierdoor is niet duidelijk wat er daadwerkelijk wordt gerealiseerd aan duurzame effecten via de inkoop in de gemeente Ede. Wij adviseren u om de registratie en monitoring aan te scherpen. Hierdoor kan ook beter worden gerapporteerd over de gerealiseerde effecten. Wij hebben begrepen dat de gemeente Ede bezig is met de eerste uitwerking van een plan rondom Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen, waar dit onderdeel van zal zijn.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- ⇌ **Ontwikkelingen 2023**

Ruimtelijk domein

Sociaal domein

Interne beheersing

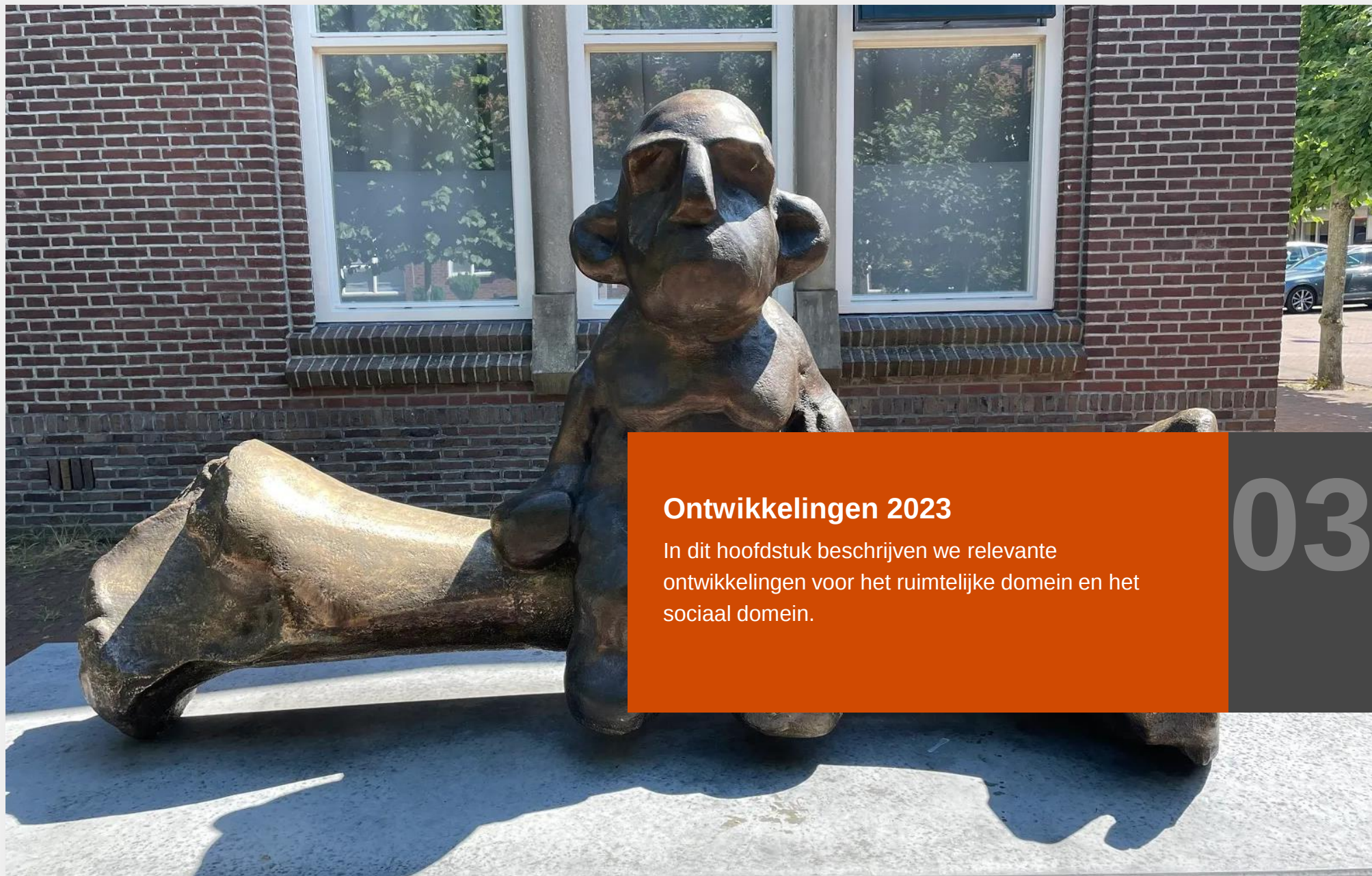
Jaarverslag

Jaarrekening

Vooruitblik

Onze samenwerking

Bijlagen

Ontwikkelingen 2023

In dit hoofdstuk beschrijven we relevante ontwikkelingen voor het ruimtelijke domein en het sociaal domein.

03

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023

Ruimtelijk domein

Sociaal domein

Interne beheersing

- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Ruimtelijk domein

Stijgende bouwkosten, onzekerheden in de markt, stijgende rente en een overvol stroomnetwerk in Nederland kenmerken 2023. De gemeente Ede heeft over 2023 een negatief bedrijfsresultaat grondexploitatie van €6,5 miljoen.

Stijgende bouwkosten, onzekerheden in de markt, stijgende rente en een overvol stroomnetwerk zijn de actuele thema's voor de grondexploitatie

Deze thema's hebben impact gehad op het resultaat van het grondbedrijf. Gedurende 2023 werden de gevolgen van de recessie en de problematiek rondom de netwerkcongestie duidelijk. Dit heeft geleid tot een aanpassing van de programmering, waarbij de afzet van bedrijfskavels uitgesteld is tot minimaal 2029. Door een langere doorlooptijd van de grondexploitatie stijgen de rentekosten en de plankosten. In combinatie met toenemende bouwkosten, waar geen opbrengstenstijging tegenover staat, komen de resultaten van de grondexploitatie onder druk te staan.

De verwachte planresultaten voor de WFC-grondexploitatie zijn in 2023 met €5 miljoen verslechterd ten opzichte van vorig jaar.

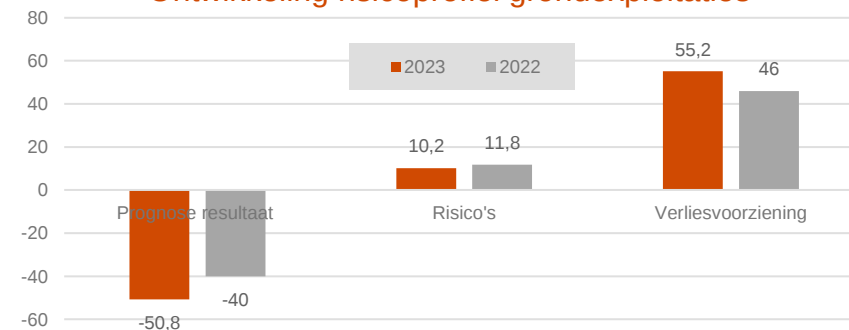
Deze verslechtering is grotendeels te wijten aan de afwaardering van de grondprijs van de FID-functies, hogere plankosten en rentelasten door het uitfasen van de opbrengsten van de commerciële functies als gevolg van de netwerkcongestie.

Eind december 2023 heeft Provincie Gelderland besloten de subsidie voor het WFC (Experience) in te trekken. Hierdoor staat het doorgaan van het project op losse schroeven. In de grondexploitatie is de uitgifte van de grond ten behoeve van de Experience vooralsnog doorgeschoven en zijn de financiële consequenties van het langer in beheer houden van de vleugels van de Mauritskazerne verwerkt.

Het risicoprofiel van de grondexploitatie daalt en de gemeente Ede heeft een negatief bedrijfsresultaat gehaald van €6,5 miljoen

In 2023 is een negatief bedrijfsresultaat grondbedrijf gerealiseerd van €6,5 miljoen (begroot was €0,5 miljoen positief). De verslechterde planresultaten voor een groot project als het WFC hebben hierin een fors aandeel. De voorziening voor verlieslatende grondexploitatie is met €8,3 miljoen opgehoogd om toekomstige verliezen af te dekken. De tussentijdse winstnemingen voor Harskamp – Smachtenburgerweg en Kernhem Vlek B zorgen voor een bate van €2,2 miljoen en hebben daarmee een positief effect op het bedrijfsresultaat voor grondexploitatie. De projectgerelateerde risico's zijn (conform paragraaf 'Weerstandsvermogen') gedaald naar €10,2 miljoen (2022: €11,8 miljoen). De daling komt voort uit het feit dat risico's uit voorgaand jaar, zoals bijvoorbeeld netwerkcongestie, nu financieel zijn opgenomen in de grondexploitatie.

Ontwikkeling risicoprofiel grondexploitatie

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023

Ruimtelijk domein

Sociaal domein

Interne beheersing

- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Ruimtelijk domein

We concluderen dat de parameters voor de grondexploitaties evenwichtig en realistisch zijn ingeschat

Vooruitblik – omgevingsvisie Ede 2040

Duurzame woningbouw is cruciaal voor de gemeente Ede. Demografische ontwikkelingen, betaalbaarheid van woningen, de noodzaak voor verduurzaming en aanpassing van woningen aan de (groeierende) zorgvraag hebben een belangrijke invloed op de woonbehoefte. Er ligt een grote opgave om aan de ambities vanuit de omgevingsvisie te voldoen in een tijd waarin de bouw nog steeds vele belemmeringen kent. Deze opgave zal een aanzienlijk beslag leggen op de financiële middelen van de gemeente Ede. Met de Programma Begroting 2024-2027 heeft de Raad €30 miljoen gereserveerd voor investeringen gerelateerd aan de uitvoering van de omgevingsvisie.

De planvoorraad in de lopende projecten loopt af, naar verwachting zal de gemeente in 2025 en 2026 circa 250 kavels voor woningbouw afzetten (het doel vanuit de Woondeal is 300). Daarna zal de productie fors achteruit lopen. De nieuwe projecten in voorbereiding Kernhem Noord en Noordplein zullen deze dip slechts deels opvangen.

De parameters voor de grondexploitaties zijn evenwichtig en realistisch ingeschat

De waardering van uw grondexploitaties is voor een groot deel afhankelijk van schattingen. Om inzicht te krijgen in de financiële risico's stelt de gemeente exploitatieoverzichten op waarin een schatting is opgenomen van de te maken kosten en opbrengsten. Aan deze schattingen liggen diverse parameters en uitgangspunten ten grondslag.

Eind 2023 heeft u als raad de uitgangspunten die worden gehanteerd voor de opstelling van het MPG 2024 vastgesteld. Het betrof de te hanteren planningen voor de verkopen van bouwgrond voor woningen en bedrijven en de te hanteren parameters voor rente, kosten- en opbrengststijging.

Wij hebben de gehanteerde uitgangspunten en parameters beoordeeld. Onderstaande parameters voor de grondexploitaties zijn evenwichtig en realistisch bepaald. Behalve het toepassen van onderstaande parameters zijn ook de geraamde (nominale) kosten en opbrengsten kosten in de grondexploitaties geactualiseerd per prijspeil 1 januari 2024.

Parameters MPG 2024	2024	2025	2026	2027 en verder
Rente boekwaarde	2,5%	2,5%	2,5%	2,5%
Kostenstijging werken	3,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Kostenstijging plankosten	6,0%	4,0%	4,0%	2,0%
Opbrengsten stijging woningbouwgrond	0,0%	1,0%	1,0%	2,0%
Opbrengsten stijging bedrijfsground	3,0%	2,0%	2,0%	2,0%

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023

Ruimtelijk domein

Sociaal domein

Interne beheersing

- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Sociaal domein

De lasten die voortkomen uit de productgroepen in het sociaal domein zijn ruim gestegen

De lasten die voortkomen uit de productgroepen in het sociaal domein zijn gestegen van €175 miljoen naar €193 miljoen

De gemeente Ede heeft dit jaar en de komende jaren te maken met een toenemende instroom van asielzoekers en statushouders, waaronder steeds meer alleenstaande minderjarige vluchtelingen. Daarnaast is er een forse instroom geweest van Oekraïense vluchtelingen, waarvan naar verwachting de helft in de gemeente zal blijven.

Daarnaast ziet de gemeente Ede net als andere gemeenten de kosten voor de behandeling en de begeleiding aan de jeugdigen in de gemeente Ede fors toenemen in 2023, zie hiervoor ook de nadere toelichting bij het gerelateerde [speerpunt](#).

Sociaal Domein	Realisatie 2023 (x €1.000)	Begroting 2023 (x €1.000)	Realisatie 2022 (x €1.000)
P2: maats. ondersteuning	€21.183	€23.056	€18.661
P3: maatwerkvoorziening	€118.952	€122.271	€108.718
P3: werk en participatie	€19.140	€19.476	€17.929
P3: inkomensvoorzieningen	€34.095	€29.912	€30.108
Totaal	€193.370	€194.715	€175.416

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023

Ruimtelijk domein

Sociaal domein

Interne beheersing

- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Sociaal domein

Aanbeveling om in de toekomst meer zekerheid ‘zelf’ op te halen

Ook in 2023 blijken er onzekerheden rondom de prestatielevering Zorg in Natura

De gemeente Ede heeft een plan van aanpak opgesteld voor de controle van het sociaal domein, hierbij blijft de afhankelijkheid van derden groot. Om een tijdige afronding van de jaarrekening te kunnen waarborgen is de gemeente ook voor 2023 afhankelijk geweest van een tijdige indiening van de verantwoordingen op 1 april 2024, met name ten behoeve van het aspect prestatielevering.

De onzekerheden liggen in lijn met vorig jaar (€ 4,2 miljoen in 2023, € 4 miljoen in 2022).

We raden het college en de directie van de gemeente Ede aan om de interne beheersingsmaatregelen gedurende 2024 meer in lijn te brengen met de [SDO-notitie](#) van de NBA. Hierdoor kunnen verbeteringen worden doorgevoerd zoals bijvoorbeeld standaardagenda's en templates voor de vastlegging van gesprekken met de zorginstellingen. Op deze wijze kan de prestatielevering van zorg op basis van interne beheersingsmaatregelen worden aangetoond. Het effect is dat minder 'gesteund' hoeft te worden op de productie-verantwoordingen van zorgleveranciers zodat het 'dossier' sociaal domein afgerond is op het moment van opstellen van de jaarrekening.

Daarnaast wordt landelijk verkend of de materialiteitsgrenzen voor de accountantscontrole in komende jaren wellicht naar 2% gaat (waarbij fouten en onzekerheden bij elkaar opgeteld moeten worden, in tegenstelling tot het huidige uitgangspunt). Onzekerheden gaan in dat geval nog zwaarder

meetellen in het oordeel van de accountantscontrole. Dit is daarmee een extra motivatie om te kijken hoe ingezet kan worden om de onzekerheden verder naar beneden te brengen.

Op basis van de productieverantwoordingen is alsnog voldoende controle-informatie verkregen om te onderbouwen dat de prestaties ook daadwerkelijk zijn geleverd.

Prestatielevering PGB niet vastgesteld

Voor alle cliënten die een PGB ontvangen, worden door de gemeente beschikkingen verstrekt. De Sociale Verzekeringsbank (SVB) verzorgt het administratieproces en legt daarvoor verantwoording af, maar controleert niet of de prestatie is geleverd voor gedeclareerde zorgkosten. Initieel was het plan om op dit aspect voor 2023 aanvullende werkzaamheden te verrichten, maar als gevolg van andere prioritering heeft dat geen doorgang kunnen vinden. We hebben begrepen dat op dit aspect aanvullende werkzaamheden worden verricht in 2024, om onzekerheden te voorkomen. Voor 2023 geldt ook dat de totale last op grond van PGB's als 'onzeker' wordt aangemerkt.

Getrouwheid	2023 (x €1.000)		2022 (x €1.000)	
	Fout	Onzeker	Fout	Onzeker
Zorg in Natura	€410	€4.230	€335	€4.014
Persoonsgebonden budgetten	€0	€1.868	€0	€2.316
Totaal	€410	€6.098	€335	€6.330

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023

Ruimtelijk domein

Sociaal domein

Interne beheersing

- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Interne beheersing en observaties

Geen nieuwe significante bevindingen geïdentificeerd in de interne beheersing

Geen significante tekortkomingen in de interne beheersing

In onze rapportage interim-bevindingen 2023, zoals gerapporteerd aan het college, hebben wij ons beeld gegeven van de interne beheersing van de gemeente Ede.

Naar aanleiding van de jaarrekeningcontrole hebben wij geen nieuwe belangrijke aandachtspunten in de interne beheersing geconstateerd.

Geen bevindingen ten aanzien van uw IT-omgeving

Wij zijn op grond van artikel 2:393 lid 4 BW verplicht melding te maken van onze bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van uw geautomatiseerde gegevensverwerking. Onze werkzaamheden richten zich op de algemene IT-beheersingsmaatregelen rondom financieel relevante systemen.

Wij hebben geen nieuwe bevindingen naar aanleiding van deze werkzaamheden.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023

Jaarverslag

Financiële positie

Observaties jaarverslag

 Jaarrekening

 Vooruitblik

 Onze samenwerking

 Bijlagen

Jaarverslag

In dit hoofdstuk beschrijven we wat ons is opgevallen in relatie tot de informatiewaarde van het jaarverslag. Daarnaast beschrijven we onze visie op de financiële positie.

04

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023
- Jaarverslag
- Financiële positie**
- Observaties jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Financiële positie

De kengetallen laten in 2023 een stabiele ontwikkeling zien, structureel meerjarenperspectief vraagt aandacht

De financiële positie van uw gemeente zegt iets over de mate waarin uw gemeente in staat is om haar schulden af te lossen, onverwachte tegenvallers op te vangen en noodzakelijke ombuigingen te realiseren.

Er zijn diverse manieren om de financiële positie van een gemeente in kaart te brengen. In het jaarverslag in de paragraaf 'Weerstandvermogen' en risicobeheersing is de financiële positie van uw gemeente in kaart gebracht aan de hand van zes kengetallen. Uit deze analyse blijkt dat de financiële positie van de gemeente Ede zoals ze dat zelf formuleert 'voldoende' is.

Als gevolg van het positieve jaarrekeningresultaat over 2023 is het totale eigen vermogen van de gemeente Ede gestegen van €170 miljoen naar €179 miljoen en daarmee de solvabiliteit van 33% naar 34%.

De netto (gecorrigeerde) schuldquote van 49% is hoger dan bij de Programmabegroting 2024-2026 ingeschat voor 2023 (38%). Het begrote financieringsoverschot (de gemeente heeft meer liquide middelen dan nodig is) bij deze momentopname heeft zich in significant hogere mate voorgedaan, reden hiervoor is het positieve resultaat en het achterblijven van een aantal grote investeringen. De leningenportefeuille is gedaald van €157 miljoen per 31 december 2022 naar €147 miljoen per 31 december 2023. Hierdoor is de druk op de liquide middelen (nog) lager dan verwacht en zijn meer middelen beschikbaar dan voorzien. De uitgestelde grote investeringen zullen in de toekomst wel gedaan worden, waardoor dit kengetal op dat moment zal verminderen.

Het kengetal structurele exploitatieruimte toont welke structurele ruimte de gemeente heeft om haar eigen lasten te dragen. Het is een maatstaf voor het verschil tussen de structurele baten en structurele lasten van de gemeente. De bepaling gebeurt door het saldo van de structurele baten en lasten te delen door de totale baten en dit uit te drukken in een percentage.

Een negatieve waarde van dit kengetal geeft dat er meer structurele lasten dan baten zijn, vice versa voor een positieve waarde. In de begroting van de gemeente Ede wordt als streefwaarde een neutrale waarde van dit kengetal nagestreefd (exclusief reservemutaties). Uit het jaarverslag 2023 blijkt een positieve structurele exploitatieruimte. Het beeld uit de begroting 2024 is dat dit ook geldt voor 2024 en 2025. Vanaf 2026 is, met name door verwachte kortingen op het gemeentefonds, sprake van structurele tekorten (€10 miljoen c.q. €12 miljoen). Dit vraagt naar verwachting in 2025 om het doorvoeren van ombuigingen (conform het landelijke beeld).

Kengetallen	Gemeente Ede		Landelijk**	
	2023	2022	2023*	2022
Weerbaarheid				
Solvabiliteit	34%	33%	31%	30%
Grondexploitaties	22%	18%	6%	7%
Structurele exploitatieruimte	4%	6%	0,6%	0,2%
Wendbaarheid				
Nettoschuldquote	49%	38%	71%	73%
Nettoschuldquote gecorrigeerd	39%	26%	65%	68%
Belastingcapaciteit	84%	82%	105%	105%
* op basis van de begroting 2023				
** Bron: https://findo.nl/jive				

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023
- Jaarverslag

Financiële positie

Observaties jaarverslag

- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Financiële positie

Het weerstandsvermogen van de gemeente Ede kwalificeert als uitstekend

De gemeente Ede stuurt voor de ratio weerstandsvermogen (beschikbaar/benodigd) op een waarde van 0,8 of hoger. Hierbij wordt het integrale cijfer, algemene dienst plus negatieve grondexploitaties, als uitgangspunt genomen. De ratio wordt als matig beoordeeld bij een waarde tussen 0,8 en 1,0, als voldoende bij een waarde tussen 1,0 en 2,0 en als uitstekend bij een waarde groter dan 2,0.

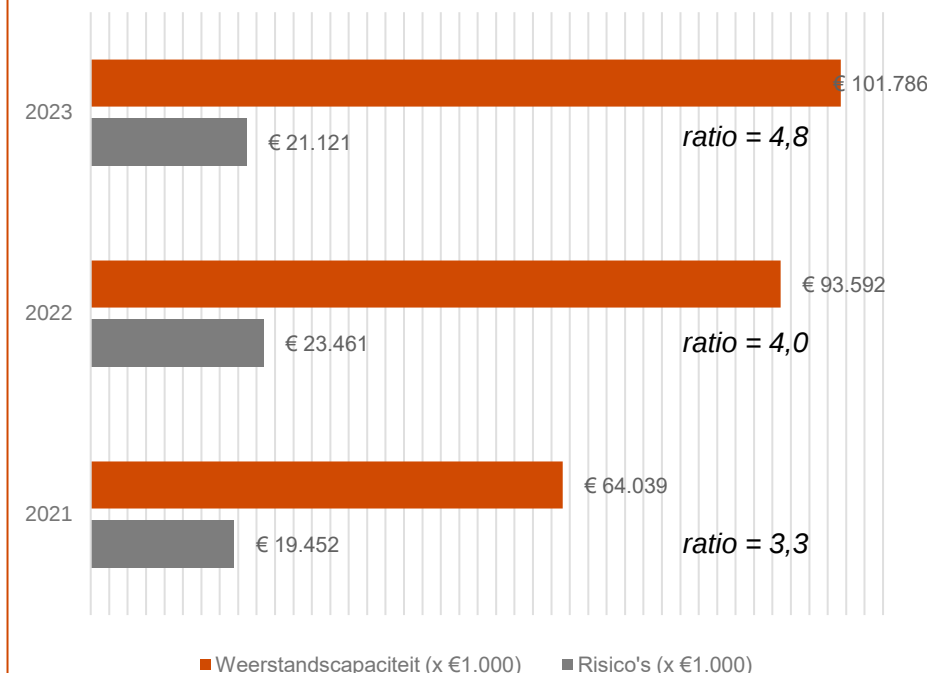
De weerstandsratio is de integrale ratio weerstandsvermogen en deze is eind 2023 met 4,8 hoger ten opzichte van de situatie zoals geschetst in de jaarrekening van 2022 (hier was deze 4,0). De ratio is ook hoger dan de ratio zoals begroot in de Programmabegroting 2024-2027 (ook 3,8).

De behoorlijke stijging van 4,0 naar 4,8 ten opzichte van voorgaand jaar zit zowel in de beschikbare weerstandscapaciteit (gestegen met €8 miljoen) als de benodigde weerstandscapaciteit (gedaald met €2 miljoen). Het vrij besteedbare vermogen is dus toegenomen terwijl de omvang van de risico's is afgenomen.

De ratio weerstandsvermogen van 4,8 betekent, volgens Edese (maar ook landelijke) begrippen, een kwalificatie van uitstekend. Het bedrag dat nodig is voor het opvangen van de risico's tussen begroting en rekening is stabiel te noemen. In de programmabegroting 2024 zijn de ingeschatte risico's €25,8 miljoen.

De gekwantificeerde risico's in de jaarrekening 2023 vloeien voort uit de risico's die de gemeente Ede loopt komende jaren. De verschillende opgaven waar de gemeente Ede voor staat (risico's rondom gebiedsontwikkeling WFC, woningbouw, prijsstijgingen, etc) zullen in de toekomst verder worden geconcretiseerd. Het is en blijft belangrijk om deze ontwikkelingen te monitoren.

Ontwikkeling van het weerstandsvermogen

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023
- Jaarverslag

Financiële positie

Observaties jaarverslag

- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Financiële positie

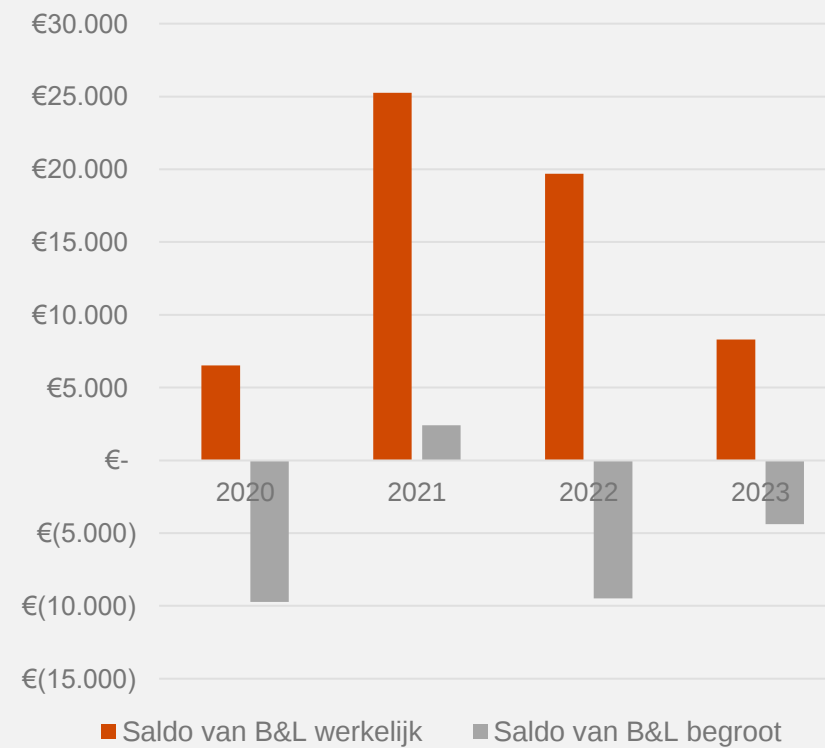
Het exploitatieresultaat van de gemeente Ede laat zich in de huidige tijd lastig voorspellen

De grafiek hiernaast laat het saldo van baten en lasten zien van 2020 tot en met 2023. Dit is het saldo voor mutaties van de (bestemmings)reserves. Afgebeeld is de begroting en het werkelijke saldo van baten en lasten. Er is een trend te zien waaruit blijkt dat de gemeente Ede consistent voorzichtig begroot waarbij vooral de jaren 2021 en 2022 opvallende jaren zijn in relatie tot een grote afwijking tussen de realisatie en de begroting. In de aangepaste begroting werd voor 2023 nog rekening gehouden met een negatief saldo van baten en lasten van €4,4 miljoen, waar uiteindelijk een resultaat werd behaald van €8,3 miljoen positief. Het eigen vermogen is gestegen van €123,8 miljoen naar €178,7 miljoen in de periode 2019 – 2024.

De oorsprong van een aantal meevallers in 2023 zit vooral in lagere lasten (begroot €449 miljoen, werkelijk €432 miljoen). De baten zijn relatief in lijn met de begroting (begroot €441 miljoen, werkelijk €445 miljoen).

Bij deze ruime afwijkingen in realisatie ten opzichte van de begroting, moet voorop gesteld worden dat het een erg lastige tijd is om te voorspellen vanwege incidentele bijdragen voor bepaalde doelen, capaciteitsproblemen, schaarste en maatschappelijke thema's als vluchtelingenopvang. Ook de jaarlijkse actualisatie van het gemeentefonds in december (decembercirculaire) maakt dit lastig. Het voorspellend vermogen van een gemeente is en wordt dus steeds belangrijker, mede door alle financiële en maatschappelijke onzekerheden.

Voorspellend vermogen van de gemeente Ede - resultaat

*) betreft het saldo van baten en lasten voor mutaties reserves

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023
- Jaarverslag
 - Financiële positie
 - Observaties jaarverslag**
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Observaties jaarverslag

De jaarrekening en het jaarverslag zijn verenigbaar, daarnaast voldoet het jaarverslag aan de vereisten van het BBV en is de informatiewaarde van het jaarverslag voldoende.

De jaarrekening en het jaarverslag zijn verenigbaar, daarnaast voldoet het jaarverslag aan de vereisten van het BBV

Wij hebben, op grond van de verkregen informatie in onze controle, vastgesteld dat de jaarrekening en het jaarverslag verenigbaar zijn. In het BBV zijn diverse eisen opgenomen voor de vorm en inhoud van het jaarverslag. Wij hebben vastgesteld dat uw jaarverslag voldoet aan het BBV.

Wel constateren we dat de toelichting op de programma's wat 'opsommend' is en er op sommige plekken wat structuur ontbreekt.

De gemeente Ede kent beeld- en effectindicatoren. De indicatoren kennen niet altijd een streefwaarde. Hierdoor is het de vraag of dit daadwerkelijk een stuurindicator is en wanneer wordt voldaan aan de gewenste norm.

De kwaliteit van uw paragrafen is voldoende, adviezen om verder te verbeteren

Wij hebben vastgesteld dat alle verplichte informatie in de paragrafen is opgenomen. Daarnaast hebben wij de informatiewaarde van de paragrafen beoordeeld. Deze geven veel informatie over de realisatie ten opzichte van de uitgangspunten van het beleid. Daarnaast zijn paragrafen opgesteld over specifieke onderwerpen. Wij adviseren u om in de paragraaf 'Weerstandsvermogen' meer toelichting te geven op de risico's (inclusief de totstandkoming van risicobedragen) en in de paragraaf 'Verbonden partijen' ook te kijken naar de maatschappelijke risico's (in plaats van met name naar de financiële risico's).

Uw paragraaf 'Bedrijfsvoering' geeft voldoende inzicht in het fraudepreventieprogramma van de gemeente Ede

In onze controleverklaring hebben wij gerapporteerd over de risico-inschatting, onze verrichte werkzaamheden en materiële bevindingen ten aanzien van fraude. Daarbij hebben we ook aandacht besteed aan de toelichtingen die de gemeente Ede heeft opgenomen in de paragraaf 'Bedrijfsvoering'. Wij vinden dat de toelichting met betrekking tot fraude voldoende is.

De paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' geeft voldoende inzicht in het vermogen om risico's uit de bedrijfsvoering financieel op te vangen

Naast het onderwerp fraude hebben wij in onze controleverklaring ook gerapporteerd over de financiële positie van de gemeente Ede. Wij hebben vastgesteld dat de gemeente Ede alle relevante informatie heeft opgenomen in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing'; daarnaast zijn alle relevante ontwikkelingen uit de sector en de impact daarvan op de gemeente Ede opgenomen in de toelichting. Wij vinden dat de gemeente Ede in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' een goede reflectie heeft gegeven op het vermogen om de risico's vanuit de bedrijfsvoering financieel op te vangen.

Informatiewaarde is voldoende

Ons oordeel is gebaseerd op de leesbaarheid, concreetheid en kwaliteit van de analyses. Wij zijn van mening dat het jaarverslag de raad de gewenste informatie geeft per beleidsterrein.

Wij missen daarin nog een duiding van wat de effecten zijn en wat bereikt is voor de 'staat van de gemeente' als geheel. Zo merken wij op dat in de jaarstukken de totstandkoming van de indicatoren vaak wordt toegelicht, maar dat weinig wordt ingegaan op wat het college vindt van de ontwikkeling in de kengetallen.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023
- Jaarverslag

Financiële positie

Observaties jaarverslag

- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Observaties jaarverslag

Toelichtingen in het kader van de rechtmatigheid

Paragraaf 'Bedrijfsvoering'

Wij hebben vastgesteld dat de paragraaf 'Bedrijfsvoering' voldoet aan de vereisten van de kadernota rechtmatigheid 2023.

Wij hebben het volgende vastgesteld:

- De gemeente Ede heeft een toelichting op alle afwijkingen in de rechtmatigheidsverantwoording opgenomen voor zover deze de rapportagegrens van €250.000 overschrijden. Daarnaast zijn de maatregelen toegelicht over hoe deze afwijkingen in de toekomst worden voorkomen.
- Uit de paragraaf blijken geen geconstateerde fraudes door eigen medewerkers.
- Voor de onrechtmatigheden rondom aanbestedingen wordt kort beschreven op welke wijze gekeken wordt naar verbeteringen.

Toelichting begrotingsrechtmatigheid

Volgens artikel 28 van het BBV moeten overschrijdingen en onderschrijdingen van zowel de baten als de lasten ten opzichte van de begroting na wijziging bij het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening worden toegelicht. Wij hebben vastgesteld dat de toelichting met betrekking tot begrotingsrechtmatigheid voldoet aan de vereisten van het BBV.

Het college betreft de afwijkende baten en onderschrijdingen van lasten en investeringen die niet tijdig tot een begrotingswijziging hebben geleid of niet tijdig zijn gemeld aan de gemeenteraad in de rechtmatigheidsverantwoording. Dit geldt vanzelfsprekend ook voor de overschrijdingen van lasten en investeringen die niet passen binnen het vastgestelde beleid en de criteria uit de financiële verordening.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023

 Jaarverslag

 Jaarrekening

Verhoogde risico's

Schattingen

Begrotingsrechtmatigheid

Fraude en wet- & regelgeving

 Vooruitblik

 Onze samenwerking

 Bijlagen

Jaarrekening

In dit hoofdstuk geven we een beschrijving voor de verrichte werkzaamheden met betrekking tot de verhoogde risico's, rechtmatigheid en schattingen. Ten slotte staan we stil bij fraude en het niet naleven van wet- en regelgeving.

05

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023
- Jaarverslag
- Jaarrekening

Verhoogde risico's

Schattingen

Begrotingsrechtmatigheid

Fraude en wet- & regelgeving

Vooruitblik

Onze samenwerking

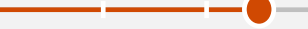
Bijlagen

Verhoogde risico's

Bij de uitvoering van de werkzaamheden ten aanzien van de verhoogde risico's hebben we geen uitzonderingen of aanwijzingen van frauduleuze activiteiten opgemerkt (1/2)

In onderstaande tabel geven wij een samenvatting van de bevindingen van verrichte werkzaamheden met betrekking tot de significante en hogere-normale risico's die in ons controleplan zijn vastgesteld.

Ten opzichte van ons controleplan hebben wij geen nieuwe risico's geïdentificeerd.

Nr.	Risico	Uitkomst controlewerkzaamheden	Risiconiveau
1	Managementbeïnvloeding: het doorbreken van interne beheersingsmaatregelen door het management. <i>NB: dit risico is vanuit de controlestandaarden een voorgeschreven significant risico.</i>	Het doorbreken van beheersingsmaatregelen door het management is op basis van de controlestandaarden altijd een significant risico. Interne beheersingsmaatregelen, ongeacht hoe goed in opzet en bestaan, kunnen risico's van materiële onjuistheden in de jaarrekeningen slechts beperken, en niet volledig afdekken, wegens de inherente beperkingen van interne beheersingsmaatregelen. We hebben een data-analyse uitgevoerd op (handmatige) boekingen 2023 voor de gemeente Ede. We hebben op grond van deze test geen ongebruikelijke transacties geconstateerd. Naast deze test zijn ook de significante schattingen, waarbij het college een rol heeft in het opstellen daarvan, onderdeel van onze controle (specifiek schattingen grondexploitaties)	 Normaal Significant
2	Waardering voorraden: het risico in relatie tot de waardering van de grondexploitaties.	Het risico van waardering van de grondexploitaties is over het algemeen een verhoogd risico bij gemeenten. Dit komt doordat er veel schattingsposten zijn die betrekking hebben op deze balanspost. Behalve de parameters (kostenstijging, opbrengstenstijging, etc.) is de waardering gebaseerd op een raming van nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten. We hebben controlewerkzaamheden uitgevoerd op de waardering en we hebben hieruit geen bijzonderheden geconstateerd.	 Normaal Significant
3	Niet naleven aanbestedingsrichtlijnen: is niet juist of niet volledig toegelicht in de rechtmatigheidsverantwoording.	De aanbestedingsrichtlijnen zijn complex. De omvang van de onrechtmatige aanbestedingen is toegenomen van €2,0 miljoen naar €4,1 miljoen. Deze onrechtmatigheden komen deels voort uit vijf 'oude' opdrachten. Daarnaast is er in 2023 sprake van twee nieuwe contracten die onrechtmatig zijn. Eén daarvan heeft betrekking op de opvang van vluchtelingen voor een bedrag van €2,2 miljoen. Kijk hier voor nadere overwegingen en details.	 Normaal Significant

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023
- Jaarverslag
- Jaarrekening

Verhoogde risico's

Schattingen

Begrotingsrechtmatigheid

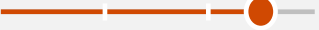
Fraude en wet- & regelgeving

Vooruitblik

Onze samenwerking

Bijlagen

Verhoogde risico's

Nr.	Risico	Uitkomst controlewerkzaamheden	Risiconiveau
4	Grondverkop en : het risico van niet zakelijke transacties bij grondverkop	Dit risico rondom mogelijke niet-zakelijke transacties bij grondverkop is bij gemeenten met een relatief grote projectportefeuille gewoonlijk een verhoogd risico. Dit komt omdat er doorgaans veel grondverkop plaatsvinden. Omdat er geen vaste kaders zijn en grondprijzen zowel in de tijd veranderen en ook afhankelijk zijn van vele zaken (ligging, bestemming, omvang, etc.) is het mogelijk een niet marktconforme prijs overeen te komen. We hebben: - de opzet geëvalueerd van het proces en het bestaan van relevante beheersingsmaatregelen vastgesteld met betrekking tot verkopen van kavels; - deelwaarnemingen uitgevoerd op materiële verkooptransacties; - deelwaarnemingen uitgevoerd op marktconformiteit van grondprijzen bij grondverkop.	 Normaal Significant
		We hebben bij het uitvoeren van deze controlewerkzaamheden geen bijzonderheden geconstateerd.	
5	Aanbestedingen : het risico dat aanbestedingsrichtlijnen niet worden nageleefd om gunning aan een bevriende partij mogelijk te maken (met het risico op belangen-verstrengeling en <i>kickbacks</i>)	Dit risico rondom mogelijke gunning aan bevriende partijen is doorgaans bij gemeenten een verhoogd risico. Dit komt omdat gemeenten zaken doen met een veelvoud aan leveranciers met ook nog een grote diversiteit aan inkoop van goederen en diensten. Daarnaast blijkt uit de media dat opdrachtnemers bereid zijn om forse bedragen te betalen om opdrachten bij overheden binnen te halen. Het risico bestaat uit het gunnen van aanbestedingen aan bevriende partijen, waarbij niet-marktconforme voorwaarden worden gehanteerd en er mogelijk sprake is van betalingen (omkoping). We hebben: - de opzet van het proces geëvalueerd en het bestaan vastgesteld van relevante beheersingsmaatregelen met betrekking tot de inkopen en de aanbestedingstrajecten; - een controle uitgevoerd op de naleving van de aanbestedingswet met behulp van de door de gemeente opgestelde spendanalyse; - een controle uitgevoerd ten aanzien van de autorisaties en functiescheidingen rondom geselecteerde deelwaarnemingen, kortom de naleving van interne aanbestedingsprocedures; - detailcontroles uitgevoerd op onder meer marktconformiteit van inkopen en het doorlopen van objectieve gunningsprocedures (onder andere bij gunning en omvangrijk meerwerk).	 Normaal Significant
		We hebben bij het uitvoeren van deze controlewerkzaamheden geen bevindingen gedaan.	

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Verhoogde risico's

Schattingen

Begrotingsrechtmatigheid

Fraude en wet- & regelgeving

Vooruitblik

Onze samenwerking

Bijlagen

Schattingen

De schattingen van het college nader uitgelicht

Bij het opstellen van de jaarrekening moet het college belangrijke boekhoudkundige schattingen, beoordelingen en aannames toepassen en toelichten. Wij hebben de belangrijkste schattingen, beoordelingen en aannames die door het college zijn gedaan beoordeeld en concluderen dat

deze zijn gebaseerd op passende bewijsstukken en goed uitgebalanceerde overwegingen. Onderstaande tabel bevat een overzicht van onze bevindingen met betrekking tot die schattingen en oordelen.

Schatting	Waarde (x €1 miljoen)		Oordeel		Opmerkingen
	2023	2022	2023	2022	
Afschrijvingen van materiële vaste activa	11	11	●	●	Het activabeleid van de gemeente ligt ten grondslag aan de wijze van afschrijven op materiële vaste activa. De gehanteerde afschrijvingspercentages zijn gebruikelijk in de sector.
De waardering van het vastgoed	161	141	●	●	Vastgoed kan een economische of een maatschappelijke functie hebben en op vastgoed met een maatschappelijke functie (bijvoorbeeld een schoolgebouw) mag niet worden afgewaardeerd. De waardering van het vastgoed met een economische functie hebben we in detail gecontroleerd. Hieruit komen geen bevindingen naar voren.
De waardering van de grondexploitaties	86	79	●	●	Wij zijn van mening dat de schattingen met betrekking tot de grondexploitaties een betrouwbaar beeld geven van de waardering van uw grondexploitaties. De uitgangspunten die in de berekeningen gehanteerd worden zijn voor zover mogelijk onderbouwd met rapportages van externe partijen.
De juistheid en volledigheid van de onderhoudsvoorziening	5,6	3,3	●	●	Met betrekking tot de voorziening onderhoud hebben wij geconstateerd dat de onttrekkingen achterblijven op het onderhoudsplan. Het verschil ten opzichte van de begroting is lager dan in voorgaand jaar. De daadwerkelijke onttrekking was €1,5 miljoen en begroot was €2,1 miljoen. Uit nader onderzoek blijkt dat dit achterwege blijft als gevolg van tekorten aan personeel (in de bouw).

● Controleverschil

● Optimistisch

● Evenwichtig

● Voorzichtig

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Verhoogde risico's
- Schattingen**
- Begrotingsrechtmatigheid
- Fraude en wet- & regelgeving
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Schattingen

Schatting	Waarde (x €1 miljoen)		Oordeel		Opmerkingen
	2023	2022	2023	2022	
De juistheid en volledigheid van de voorziening achterstallig onderhoud	0	0	●	●	Gemeenten moesten met ingang van 2022 een specifieke voorziening vormen in het geval van achterstallig onderhoud waarbij sprake is van onveilige situaties en/of kapitaalvernietiging. De gemeente Ede heeft onderbouwd dat van dergelijk achterstallig onderhoud geen sprake is.
De juistheid en volledigheid van de rioleringsvoorziening	26	29	●	●	De verslaggevingsrichtlijnen rondom rioleringsvoorzieningen zijn complex. Er kan sprake zijn van drie verschillende rioleringsvoorzieningen: - Een voorziening onderhoud riolering voor het onderhoud aan de riolering binnen de gemeente. - Een voorziening middelen derden voor eventuele gelden die een gemeente overhoudt c.q. tekort komt op het 'product' riolering en die (dus) bijvoorbeeld terug moeten stromen naar gemeentelijke inwoners bijvoorbeeld door middel van tariefverlagingen voor de rioleringsbelasting in de toekomst. - Een voorziening vervangingen riolering voor het uitvoeren van vervangingsinvesteringen aan de riolering binnen de gemeente. Binnen de gemeente Ede is één rioleringsvoorziening die aspecten heeft van alledrie. We raden de gemeente aan om dit meer zuiver te administreren en (daarmee) de voorziening te splitsen in drie verschillende voorzieningen. Daarnaast constateren we dat de rioleringsvoorziening vrij omvangrijk is in vergelijking met vergelijkbare gemeenten. In het water- en rioleringsprogramma 2024-2028 wordt geschetst dat de uitgaven van zowel het WRP en het GRP toenemen de komende jaren waardoor geraamd wordt dat de voorziening afloopt naar €5 miljoen richting 2042.
De waardering van de financiële vaste activa	56	60	●	●	Wij hebben de waardering van uw financiële vaste activa in detail gecontroleerd. Ook de deelnemingen hebben we specifiek gecontroleerd. Wij concluderen dat de inschattingen van het college ten aanzien van deze deelnemingen en (gerelateerde) leningen evenwichtig tot stand gekomen zijn.
De waardering van de APPA voorziening	5,1	5,7	●	●	De voorziening voor wethouderspensioenen (APPA) per eind 2023 is onderbouwd door actuariële berekeningen van een externe serviceorganisatie. Door deze organisatie zijn de uitgangspunten uit de circulaire van het ministerie gebruikt. Wij kunnen instemmen met deze uitgangspunten.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023

- Jaarverslag
- Jaarrekening
 - Verhoogde risico's
 - Schattingen
 - Begrotingsrechtmatigheid

Fraude en wet- & regelgeving

- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Fraude en wet- en regelgeving

Geen aanwijzingen of signalen van fraude geïdentificeerd. Geen gevallen van niet-naleving van wet- en regelgeving onder onze aandacht gekomen.

Wij hebben tijdens onze controle bijzondere aandacht besteed aan het proces dat u heeft opgezet om frauderisico's en risico's op het niet naleven van wet- en regelgeving te identificeren. De uitgevoerde werkzaamheden en de uitkomsten hebben wij gerapporteerd in onze controleverklaring. Hieronder geven wij u inzicht in onze belangrijkste observaties.

Geen tekortkomingen geconstateerd in relatie tot uw systeem van frauderisicomanagement

Fraude is een ernstig maatschappelijk probleem dat burgers, ondernemingen en de overheid financieel benadeelt. Het voorkomen en opsporen van fraude binnen uw organisatie is primair de verantwoordelijkheid van het college en het management en degenen die belast zijn met governance. In dat kader verwachten wij dat u een frauderisicomanagementsysteem heeft geïmplementeerd dat bijdraagt aan het voorkomen en detecteren van fraude. Wij hebben de opzet en de implementatie van de relevante aspecten van het frauderisicomanagementsysteem geëvalueerd, zoals de gedragscode en de klokkenluidersregeling. Hierbij hebben wij geen tekortkomingen geconstateerd.

Ede heeft sinds kort een overkoepelende frauderisicoanalyse; wij geven u wel het advies om dit onderwerp ook te agenderen bij de directie en het college

We hebben het fraudepreventieprogramma onderzocht, waaronder de door het college en het management uitgevoerde frauderisicoanalyse. Deze frauderisicoanalyse is voorgaand jaar voor het eerst opgesteld bij de afdeling Concerncontrol.

Om een volgende stap in volwassenheid te zetten, adviseren u om de analyse breder uit te dragen en ook bij de directie c.q. het college op de agenda te zetten en hier consequent gesprekken over te voeren.

Verantwoordelijkheden van het college en de raad

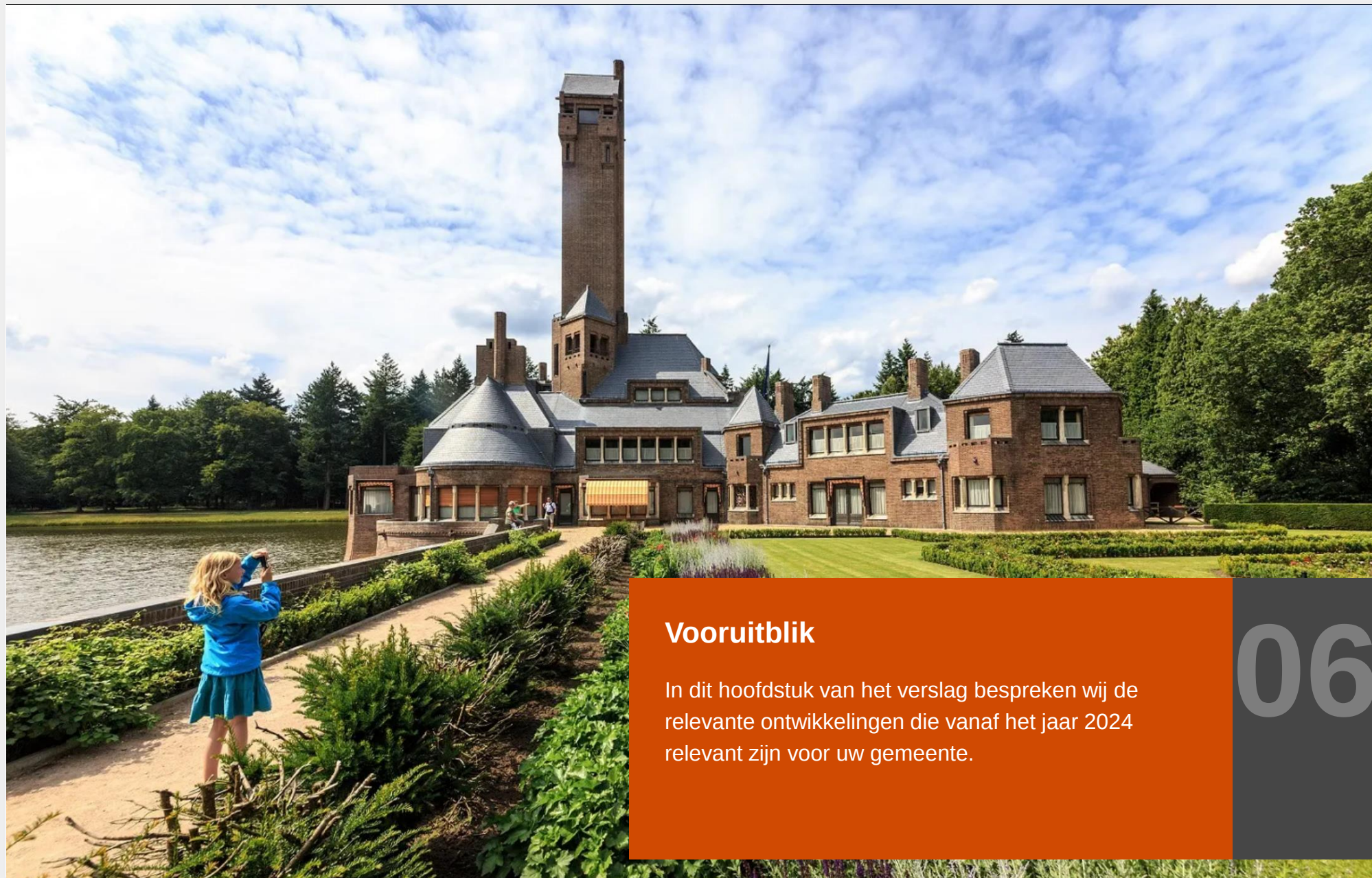
De primaire [verantwoordelijkheid](#) voor het voorkomen en opsporen van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving berust bij degenen die belast zijn met governance van de gemeente (de gemeenteraad) en het college.

Als uw accountant is het [onze verantwoordelijkheid](#) om onze controle te plannen en uit te voeren om redelijke zekerheid te krijgen dat de jaarrekening als geheel geen materiële onjuistheden bevat, of die nu worden veroorzaakt door fraude of door fouten, rekening houdend met het van toepassing zijnde wet- en regelgevende kader. Door de inherente beperkingen van een controle is het risico onvermijdelijk dat sommige materiële onjuistheden in de jaarrekening onopgemerkt blijven.

Geen aanwijzingen of signalen van fraude of niet-naleving van wet- en regelgeving geïdentificeerd

Tijdens de controle van de jaarrekening 2023 zijn geen aanwijzingen van fraude of niet-naleving van wet- en regelgeving onder onze aandacht gekomen.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik**
- Relevante ontwikkelingen
- Onze samenwerking
- Bijlagen

Vooruitblik

In dit hoofdstuk van het verslag bespreken wij de relevante ontwikkelingen die vanaf het jaar 2024 relevant zijn voor uw gemeente.

06

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik

Relevante ontwikkelingen

- Onze samenwerking
- Bijlagen

Relevante ontwikkelingen

In gesprek met diverse stakeholders over belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen

Belangrijke stap in richting verantwoord gebruik AI

Het Europees Parlement werkt aan regels om risico's rondom kunstmatige intelligentie (AI) te beheersen en te komen tot verantwoord gebruik. Organisaties (privaat en publiek) die AI-systemen ontwikkelen, exploiteren, gebruiken, importeren of distribueren met impact op EU-burgers kunnen binnen het toepassingsgebied van de AI vallen.

De AI-wet gaat uit van een risicogebaseerde aanpak voor het beheer van AI, gericht op het beoordelen van de verwachte risico's die een bepaalde AI kan opleveren voor de gezondheid, de veiligheid of de fundamentele rechten van EU-burgers. De AI-wet specificeert ook gebruiksscenario's en systemen die hiervan zijn vrijgesteld, denk aan de ontwikkeling en het gebruik van *open source*-modellen die niet als grote impact zijn geïdentificeerd om tegelijkertijd innovatie niet te belemmeren.

Het merendeel van de clausules van de AI-wet zal naar verwachting twee jaar na de inwerkingtreding ervan worden geïmplementeerd. Dit houdt een korte implementatietijd in om aan de verplichting en vereisten te voldoen. Het is belangrijk om na te gaan welke acties er noodzakelijk zijn binnen de gemeente om bij AI-beheer en ontwikkeling aan de wetgeving te blijven c.q. te gaan voldoen.

Onze podcastserie 'Breed perspectief op lokale overheden'

Lokale overheden hebben een fundamentele rol rond belangrijke maatschappelijke thema's zoals de woningcrisis, energietransitie, duurzaamheid en schaarste. In onze [podcastserie 'Breed perspectief op lokale overheden'](#) bespreken wij samen met diverse stakeholders, allen vanuit hun eigen perspectief, de realisatie van belangrijke maatschappelijke doelstellingen en het belang van goede beheersing en verantwoording daarbij om daarop te kunnen sturen en bijsturen.

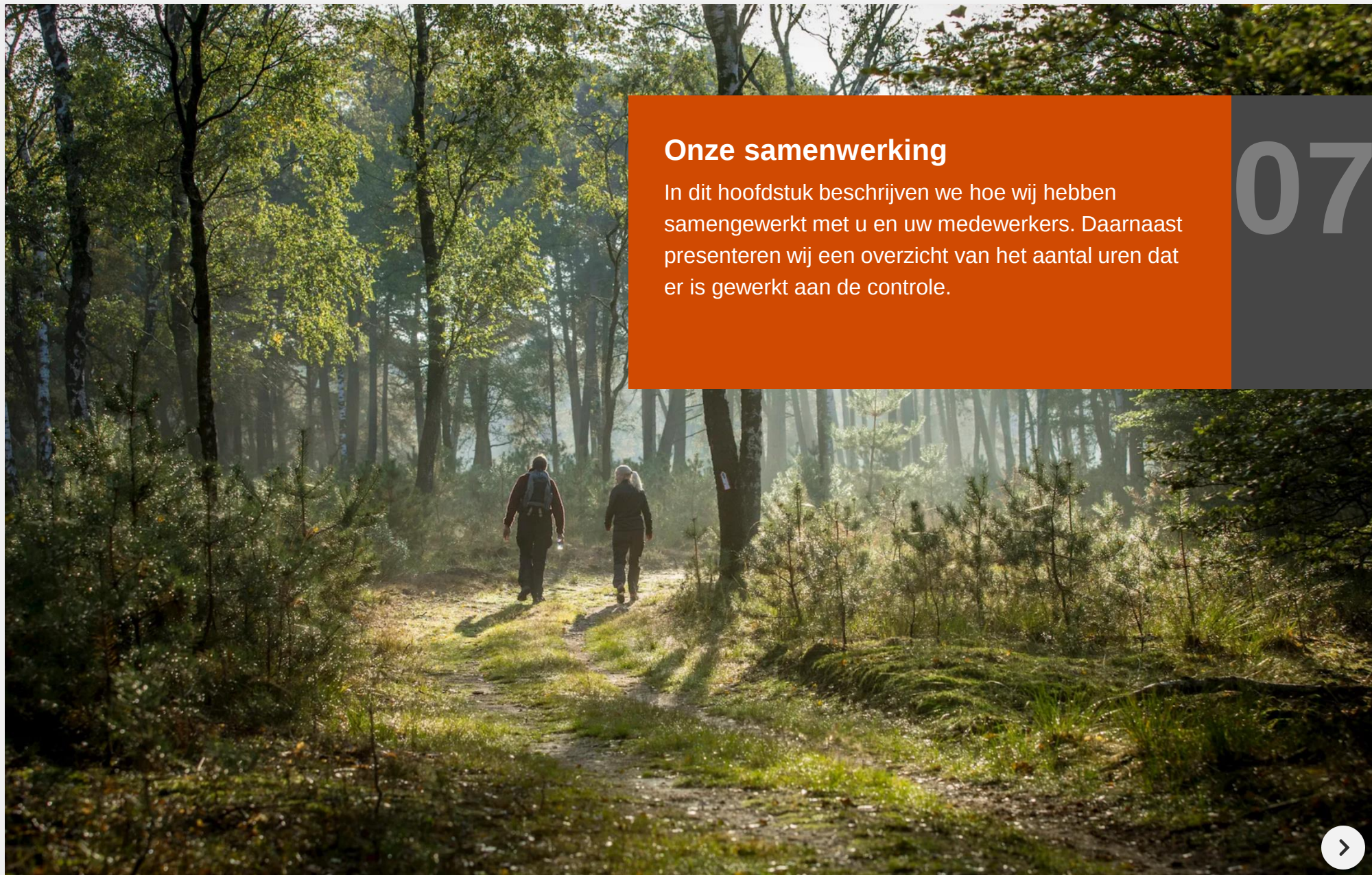

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- **Onze samenwerking**
- Bijlagen

Onze samenwerking

In dit hoofdstuk beschrijven we hoe wij hebben samengewerkt met u en uw medewerkers. Daarnaast presenteren wij een overzicht van het aantal uren dat er is gewerkt aan de controle.

07

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking**
- Bijlagen

Onze samenwerking

We hebben een constructieve samenwerking ervaren tijdens het controleproces

Wij hebben een plezierige samenwerking ervaren en de communicatie tussen het kernteam jaarrekeningcontrole, de afdeling Concerncontrol en PwC is goed verlopen. Hierbij waren de communicatielijnen kort en dit heeft ertoe bijgedragen dat het over het algemeen een gestructureerd proces is geweest. Aangezien we voortdurend streven naar verbetering van het controleproces en onze dienstverlening, evalueren we dit proces graag op korte termijn en we zullen hier ook gericht acties op inzetten.

Onze reflectie op het proces van de jaarrekeningcontrole

De controle van de jaarrekening van de gemeente Ede vereist voldoende tijd en aandacht van de teamleden van het juiste niveau voor inhoudelijke werkzaamheden, beoordeling en begeleiding. In overeenstemming met de maatregelen die zijn beschreven in het rapport 'In het publiek belang' geven wij hiernaast een overzicht van de uren die we hebben besteed aan de controle van het lopende jaar van de gemeente Ede. De cijfers hiernaast en op de volgende pagina zijn op basis van beste schatting per eind maart.

Wij maken gebruik van een webportal (Connect) voor het uitwisselen van documenten. Voor de controle over 2023 is 95% van de opgevraagde documenten tijdig geleverd. Dat is een goede score.

Uit het overzicht blijkt dat we meer uren hebben gemaakt ten opzichte van de planning bij aanvang van de controle. Dat wordt voornamelijk veroorzaakt door de stijging van het aantal SiSa-regelingen naar 37 regelingen in 2023 en de implementatie van de rechtmatigheidsverantwoording.

Categorie	Totaal aantal geplande uren	%	Totaal aantal feitelijke uren (schatting)**	%
Director	60	3	105	5
(Senior) manager	320	18	300	14
(Senior) assistenten	950	53	1.200	58
Uitbestede uren (onder andere SiSa)	450	25	480	23
Totaal	1.800		2.085*	

* Bovenstaande figuur is gebaseerd op onze beste schatting per 14 mei 2024.

Geen bevindingen te melden rondom onafhankelijkheid

Wij hebben onze naleving van externe normen en ons wereldwijde onafhankelijkheidsbeleid met betrekking tot onze dienstverlening in 2023 bewaakt en bevestigd dat wij aan deze onafhankelijkheidsvereisten hebben voldaan en voldoen.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking

Bijlagen

SiSa

Wet normering topinkomens

Materialiteit

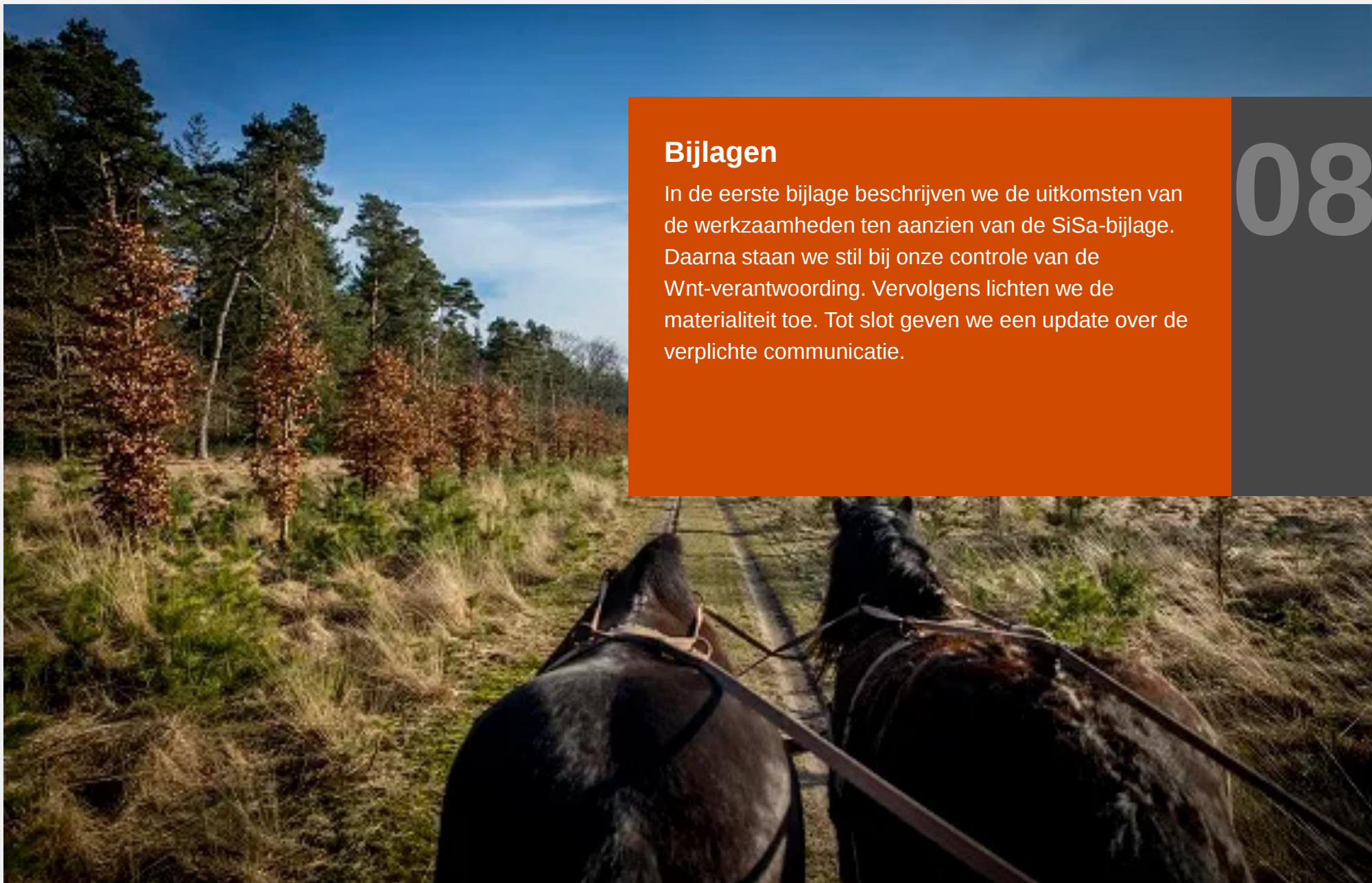
Communicatie

Verantwoordelijkheden

Bijlagen

In de eerste bijlage beschrijven we de uitkomsten van de werkzaamheden ten aanzien van de SiSa-bijlage. Daarna staan we stil bij onze controle van de Wnt-verantwoording. Vervolgens lichten we de materialiteit toe. Tot slot geven we een update over de verplichte communicatie.

08

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

SiSa

Wet normering topinkomens

Materialiteit

Communicatie

Verantwoordelijkheden

SiSa

Geen bevindingen in de SiSa-bijlage

Wij hebben in onze controle specifieke werkzaamheden verricht om een oordeel te kunnen geven over de getrouwheid en rechtmatigheid van de financiële verantwoordingsinformatie in de SiSa-bijlage bij de jaarrekening 2023. In 2023 zijn er veel SiSa-regelingen bijgekomen. De gemeente moest in 2023 over 37 SiSa-regelingen verantwoording afleggen. In 2019 waren dat er nog maar 6. Voor de bevindingen uit onze controle gelden op grond van het Besluit accountantscontrole decentrale overheden ('BADO') zwaardere rapporteringstoleranties dan voor andere onderdelen van de reguliere jaarrekening.

De rapporteringstolerantie is per specifieke uitkering:

- €12.500 als de omvangsbasis kleiner dan of gelijk is aan €125.000;
- 10% als de omvangsbasis groter dan €125.000 en kleiner dan of gelijk is aan €1.000.000;
- €125.000 als de omvangsbasis groter is dan €1.000.000.

De rapporteringstolerantie heeft geen consequenties voor de omvang en aard van de controle van specifieke uitkeringen. In de [volgende tabel](#) hebben wij onze bevindingen per specifieke uitkering opgenomen.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

SiSa

Wet normering topinkomens

Materialiteit

Communicatie

Verantwoordelijkheden

Nr.	Regeling/indicator	Naam specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
1	JenV A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
2	FIN B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp aan gedupeerden kinderopvangtoeslagproblematiek 2021	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
3	BZK C9	Specifieke uitkering woningbouwimpuls	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
4	BZK C31	Regeling vaststelling regels verstrekken eenmalige specifieke uitkering aan gemeenten huisvesting kwetsbare doelgroepen	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
5	BZK C32	Regeling specifieke uitkering ventilatie in scholen	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
6	BZK C55	Aanpak energiearmoede	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
7	BZK C62	Regeling specifieke uitkering kwijtschelding gemeentelijke belastingen	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
8	BZK C73	Actie agenda vakantieparken; acties 3.6 en 3.7	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
9	BZK C92	Regeling specifieke uitkering Informatiepunten Digitale Overheid	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
10	BZK C94	Regeling specifieke uitkering verduurzaming slecht geïsoleerde woningen van eigenaar-bewoners en woningen van verenigingen van eigenaars, woonverenigingen en wooncorporaties in het kader van het Nationaal Isolatieprogramma	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
11	BZK C105	Regeling specifieke uitkering startbouwimpuls	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
12	OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2023-2026 (OAB)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
13	OCW D10	Volwasseneneducatie	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
14	OCW D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingenonderwijsvertragingen	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
15	OCW D19	Tijdelijke onderwijshuisvesting ontheemden	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
16	OCW D21	Specifieke uitkering impuls jongerencultuur	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
17	OCW D22	Regeling specifieke uitkering voor de voorschoolse educatie aan ontheemde peuters	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
18	IenW E21	Regeling specifieke uitkering circulaire ambachtscentra 2020 - 2022	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
19	IenW E27B	Brede doeluitkering verkeer en vervoer (SiSa tussen medeoverheden)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
20	IenW E44B	Tijdelijke impulsregeling klimaatadaptatie 2021-2027 (SiSa tussen medeoverheden)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

Uit onze controlewerkzaamheden komen geen materiële afwijkingen naar voren. Wij hebben de getrouwheid en rechtmatigheid van de SiSa-bijlage in de jaarrekening 2023 vastgesteld.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

SiSa

Wet normering topinkomens

Materialiteit

Communicatie

Verantwoordelijkheden

Nr.	Regeling/indicator	Naam specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
21	IenW E84	Regeling stimulering verkeersveiligheidsmaatregelen 2022-2023	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
22	IenW E87B	Tijdelijke regeling stimuleren maatregelen tweede fase Deltaprogramma zoetwater (SiSa tussen medeoverheden)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
23	IenW E53	Regeling specifieke uitkering Schone Lucht Akkoord	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
24	EZK F28	Tijdelijke regeling capaciteit decentrale overheden voor klimaat- en energiebeleid	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
25	SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet gemeentedeel 2023	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
	SZW G2	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire gebundelde uitkering Participatiewet in jaar T_gemeentedeel 2023	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
26	SZW G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004_gemeentedeel 2023	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
	SZW G3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ in jaar T (exclusief BOB) gemeentedeel 2023	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
	SZW G3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire levensonderhoud BBZ in jaar T (exclusief BOB)_gemeentedeel 2023	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
	SZW G3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T (exclusief BOB)_gemeentedeel 2023	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
	SZW G3	BBZ vóór 2020 - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud BBZ en achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BOB in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_gemeentedeel 2023	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
	SZW G3	BBZ vanaf 2020 - Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen kapitaalverstrekkingen BBZ in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_gemeentedeel 2023	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
27	SZW G4	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2023	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
	SZW G4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen _gemeentedeel 2023	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
	SZW G4	Tozo 2 gemeentedeel 2023	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

Uit onze controlewerkzaamheden komen geen materiële afwijkingen naar voren. Wij hebben de getrouwheid en rechtmatigheid van de SiSa-bijlage in de jaarrekening 2023 vastgesteld.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

SiSa

- Wet normering topinkomens
- Materialiteit
- Communicatie
- Verantwoordelijkheden

Nr.	Regeling/indicator	Naam specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
	SZW G4	Tozo 3 gemeentedeel 2023	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
	SZW G4	Tozo 4 gemeentedeel 2023	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
	SZW G4	Tozo 5 gemeentedeel 2023	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
	SZW G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud in jaar T_gemeentedeel 2023	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
	SZW G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire - gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekking in jaar T_gemeentedeel 2023	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
28	SZW G10	Wet inburgering gemeentedeel 2023	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
29	SZW G12	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Bijzondere bijstand in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_gemeentedeel 2023	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
	SZW G12	Gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden Wet Inburgering van 13 september 2012 in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire in jaar T_gemeentedeel 2023	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
30	SZW G13	Besteding/baten onderwijsroute gemeentedeel 2023	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
	SZW G13	Bestedingen/baten overige voorzieningen_ gemeentedeel 2023	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
31	VWS H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
32	VWS H12	Regeling specifieke uitkering aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
33	VWS H17	Regeling Sportakkoord 2020–2023	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
34	VWS H21	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
35	VWS H30	SPUK expertisecentra jeugdhulp	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
36	VWS H32	Regeling specifieke uitkering domein-overstijgend samenwerken	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
37	VWS H35	Specifieke uitkering cliëntondersteuning	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

Uit onze controlewerkzaamheden komen geen materiële afwijkingen naar voren. Wij hebben de getrouwheid en rechtmatigheid van de SiSa-bijlage in de jaarrekening 2023 vastgesteld.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen
- SiSa

Wet normering topinkomens

Materialiteit

Communicatie

Verantwoordelijkheden

Wet normering topinkomens

De bezoldiging van uw topfunctionarissen is juist verantwoord in de WNT-bijlage

Geen controlebevindingen in de WNT-verantwoording 2023

Als onderdeel van onze controle hebben wij de naleving van de Wet Normering Topinkomens (WNT) gecontroleerd. Uit onze controle blijken geen bevindingen. Op grond van de wet zijn de griffier en de gemeentesecretaris aangewezen als topfunctionaris. Hun bezoldiging is juist en volledig verantwoord in de bijlage WNT in uw jaarstukken.

Wilt u meer weten over de WNT? Kijkt u dan op: <https://www.topinkomens.nl>

Bijlage Wet normering topinkomens (WNT)

U heeft twee topfunctionarissen verantwoord in de jaarrekening 2023.

De twee topfunctionarissen zijn beiden in loondienst.

U heeft in 2023 geen ontslagvergoedingen boven de WNT-grens uitgekeerd.

De WNT is in 2023 beperkt gewijzigd

In 2023 is er voor de WNT weinig gewijzigd ten opzichte van 2022. Wel zijn de bedragen geïndexeerd op basis van de loonontwikkeling in de sector overheid. De wettelijke maximale bezoldiging voor topfunctionarissen is aangepast van €216.000 in 2022 naar €223.000 in 2023.

De aandachtspunten voor de WNT-verantwoording 2023 uitgelicht

Daarnaast waren de volgende aandachtspunten mogelijk relevant voor de WNT-verantwoording 2023 van de gemeente Ede:

- Als één van de topfunctionarissen ook nog een bezoldiging op andere gronden dan de topfunctie krijgt, dan had er mogelijk een extra overzicht in de WNT-verantwoording opgenomen moeten worden. Voor de gemeente Ede is dit niet van toepassing gebleken.
- Als de gemeente niet-topfunctionarissen in dienstbetrekking zou hebben die in 2023 méér bezoldiging ontvingen dan hun deeltijdfactor x €223.000, dan had deze (op functie) als 'overige functionarissen' in de WNT-verantwoording opgenomen moeten worden. Voor de gemeente Ede is dit niet van toepassing gebleken.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023

- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

SiSa

Wet normering topinkomens

Materialiteit

Communicatie

Verantwoordelijkheden

Materialiteit

De materialiteit is gedurende de controle toegenomen

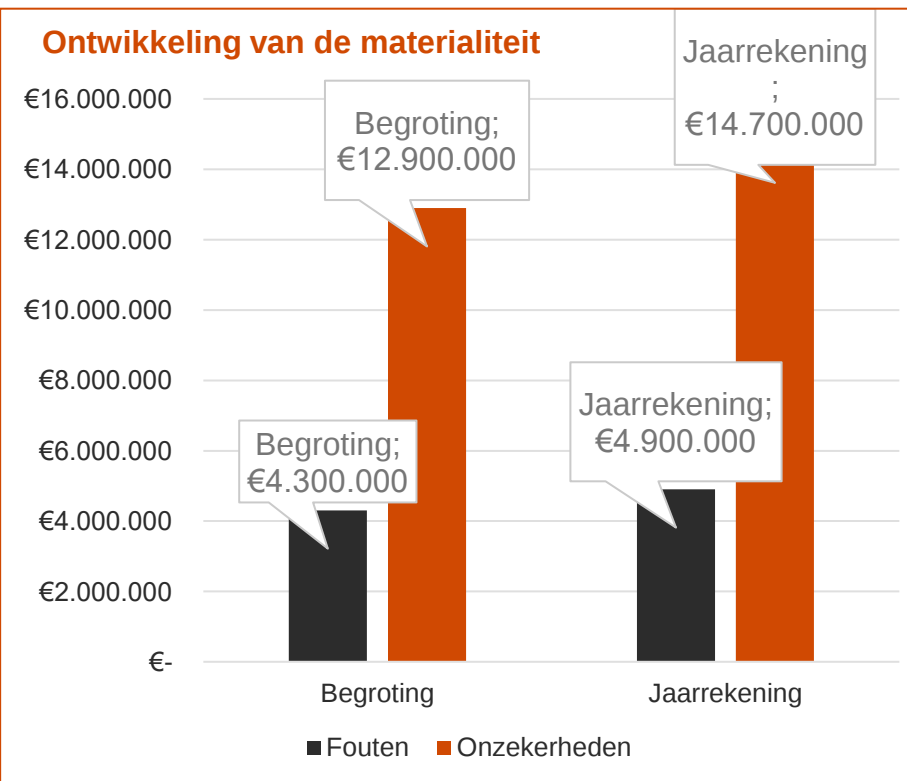
De gehanteerde materialiteit is €4,9 miljoen

De reikwijdte van onze controle wordt beïnvloed door het toepassen van materialiteit. Het begrip ‘materieel’ wordt toegelicht in de paragraaf ‘Onze verantwoordelijkheden voor de controle van de jaarrekening’ in onze controleverklaring. Afwijkingen worden als materieel beschouwd wanneer redelijkerwijs kan worden verwacht dat ze, elk afzonderlijk of in totaal, gevolgen kunnen hebben voor de economische beslissingen die gebruikers op grond van de jaarrekening nemen.

In het Besluit accountantscontrole decentrale overheden (BADO) zijn de goedkeuringstoleranties bepaald die de accountant ten behoeve van de oordeelsvorming over de jaarrekening van de gemeente hanteert. De grondslag voor het bepalen van deze toleranties betreft de totale werkelijke kosten van de gemeente, inclusief de toevoegingen aan de bestemmingsreserves. Materialiteit bepaalt de aard, timing en omvang van onze controlewerkzaamheden en het effect van vastgestelde afwijkingen op onze verklaring.

In ons controleplan hebben wij een materialiteit vastgesteld van €4,3 miljoen. De materialiteit wordt echter geactualiseerd op basis van de feitelijke financiële gegevens en wijzigingen in uw organisatie en omgeving gedurende het hele jaar. Aangezien de werkelijke lasten, inclusief dotaties aan de bestemmingsreserves, hoger zijn dan in de programmabegroting op basis waarvan wij onze initiële materialiteit hebben berekend, heeft er op basis van de wettelijke uitgangspunten een verhoging plaatsgevonden naar €4,9 miljoen (afgerond).

Ontwikkeling van de materialiteit

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023
- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen
- SiSa
- Wet normering topinkomens
- Materialiteit
- Communicatie
- Verantwoordelijkheden

Communicatie

Update over onze communicatie met u

Vereiste communicatie op grond van controlestandaarden	Controleplan	Rapportage interim-bevindingen	Accountantsverslag
Mededeling over de verantwoordelijkheden van de accountant.	●		
Bevestiging van de onafhankelijkheid van PwC.	●		●
De zaken die zijn aangemerkt als kernpunten van de controle .	●		●
Eventuele significante tekortkomingen in de interne controle.		●	●
Eventuele ontdekte of vermoede fraude.		●	●
Niet naleven van wet- en regelgeving.			●
Schriftelijke bevestigingen gevraagd van het college c.q. het management.			●
Alle zaken die van invloed zijn op de vorm en inhoud van de controleverklaring.			●
Standpunt van de accountant over belangrijke kwalitatieve aspecten van de verslaggeving door het college.			●
Rapporteren over significante moeilijkheden, aangelegenheden en overige zaken die van belang zijn voor het toezicht op het financiële verslaggevingsproces.			●
Niet-gecorrigeerde afwijkingen.			●
Significante aangelegenheden die naar voren komen tijdens de controle in verband met verbonden partijen van de gemeente .			●
Beschrijving van de reikwijdte en timing van de controle, waaronder significante risico's.		●	●

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023

- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

SiSa

Wet normering topinkomens

Materialiteit

Communicatie

Verantwoordelijkheden

Verantwoordelijkheden

Overzicht van verantwoordelijkheden van college en raad met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving

De verantwoordelijkheden van het college c.q. het management bestaan uit:

- het identificeren en monitoren van de wet- en regelgeving die van toepassing is op de gemeente en zorgen voor de volledigheid ervan;
- het uitvoeren van een risicobeoordeling die expliciet het risico op fraude omvat, door een analyse van prikkels en druk, kansen, gedrag en rationalisatie, en het risico van niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het opstellen en uitvoeren van programma's en beheersingsmaatregelen ter preventie, ontmoediging en opsporing van fraude (fraudebestrijdingsprogramma's) en niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het waarborgen dat de cultuur en de omgeving van de gemeente integer zijn en ethisch gedrag bevorderen;
- ervoor zorgen dat de activiteiten van de gemeente worden uitgevoerd conform de bepalingen van wet- en regelgeving, inclusief het voldoen aan de wet- en regelgeving waarin de vaststelling van de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening wordt geregeld;
- het onderzoeken van iedere vermeende of vermoede misstand die onder de aandacht van het college c.q. het management wordt gebracht.

De verantwoordelijkheden van degenen die zijn belast met het toezicht (de gemeenteraad) bestaan uit:

- het versterken van een cultuur van integriteit en ethisch gedrag door middel van actief toezicht;
- het beoordelen van de vaststelling van frauderisico's door het college c.q. management en niet-naleving van wet- en regelgeving, het nemen van passende maatregelen en het zorgen voor een juiste *tone at the top*;
- het waarborgen dat het college c.q. het management passende maatregelen nemen om fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving te ontmoedigen en te voorkomen, voor een betere bescherming van medewerkers en andere belanghebbenden;
- het onderzoeken van iedere vermeende of vermoede misstand die onder de aandacht van de gemeenteraad wordt gebracht.
- het aannemen van een kritische houding ten opzichte van het college op het gebied van niet-gebruikelijke transacties met verbonden partijen.

- Aanbiedingsbrief
- Onze kernboodschappen
- Onze conclusies
- Ontwikkelingen 2023

- Jaarverslag
- Jaarrekening
- Vooruitblik
- Onze samenwerking
- Bijlagen

SiSa

Wet normering topinkomens

Materialiteit

Communicatie

Verantwoordelijkheden

Verantwoordelijkheden

Overzicht van verantwoordelijkheden van ons als accountant met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving

De verantwoordelijkheid van de accountant bestaat uit:

- het plannen en uitvoeren van de controle om een redelijke zekerheid te krijgen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat, hetzij door fraude of door fouten;
- het beoordelen of de programma's en de interne beheersingsmaatregelen van de gemeente, waarmee geïdentificeerde risico's van materiële fouten als gevolg van fraude en van niet-naleving van wet- en regelgeving worden aangepakt, op de juiste wijze zijn opgezet en worden uitgevoerd;
- het evalueren van het proces dat het college c.q. management hanteert voor het beoordelen van de doeltreffendheid van de programma's en interne beheersingsmaatregelen in verband met fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het evalueren van iedere fraude door het college c.q. het management en het effect op de beheersingsomgeving;
- het adequaat reageren op tijdens de controle geconstateerde (vermoede) fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

In de context van onze controle van de jaarrekening zijn onze doelstellingen met betrekking tot fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving als volgt:

- het vaststellen en beoordelen van het risico van materiële onjuistheden in de jaarrekening als gevolg van fraude en als gevolg van niet-naleving van wet- en regelgeving;
- het verkrijgen van voldoende geschikte controle-informatie met betrekking tot de beoordeelde risico's van materiële onjuistheden als gevolg van fraude, door een gepaste controleaanpak te ontwerpen en te implementeren;
- het verkrijgen van voldoende geschikte controle-informatie met betrekking tot de naleving van de bepalingen van die wet- en regelgeving waarvan algemeen wordt erkend dat ze directe gevolgen hebben voor de bepaling van materiële bedragen en toelichtingen in de jaarrekening; en
- het adequaat reageren op tijdens de controle geconstateerde (vermoede) fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.